

Боқий фикр

Қўлга киритилаётган
ютуқларимизни янада
мустақкамлаш, эркин
ва фаровон ҳаёт,
фарзандларимизнинг
саодатли келажаги
учун доимо курашиб
яшашимиз шарт.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 10-oktabr, chorshanba № 81 (8522)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

Шу йил 9 октябрь куни Халқ депутатлари Хоразм вилояти Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди. Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов нутқ сўзлади.

Давлатимиз раҳбари аввало бу воҳа бошқа ҳеч қайси ҳудуд билан қиёслаб бўлмайдиган табиати, соҳоватли тупроғи, кўҳна тарихи ва бой маданияти, мана шу ерда ҳар қандай қийинчилик ва синовларга бардош бериб, она юртига садоқат билан яшаётган, ўз кучига ишонган, ўз қадр-қимматини яхши биладиган, мард ва матонатли одамлар юрти эканини, самимийлик, тўғрилиқ, қандай аччиқ бўлмасин, ҳақиқатни очик айтиш, мавжуд вазиятни ҳаққоний баҳолаш каби хусусиятлар айнан шу Хоразм элига мансублигини, бундай фазилат ва аломатларни юқори баҳолаб, вилоят аҳлига яна бир бор ўзининг юксак

хурматини изҳор этишини таъкидлади.

Бугунги кунда бугун мамлакатимизда бўлгани каби, Хоразм вилоятида ҳам барқарор ўсиш суръатлари таъминланиб, катта ютуқ ва марралар қўлга киритилмоқда. Бунинг тасдиғини вилоят меҳнаткашлари турли тармоқларда — бу саноат, қурилиш, қишлоқ хўжалиги, маданият, соғлиқни сақлаш, илму фан, таълим-тарбия, спорт соҳалари бўладими — буларнинг барчасида эришяётган салмоқли натижалар мисолида кўриш, кузатиш мумкин.

Вилоят иқтисодиёти тобора юксалиб, жорий йил якуни бўйича 9 фоизга етиши кутилмоқда. Саноат соҳасида охириги беш йил мобай-

нида 40 фоиздан зиёд ўсишга эришилди. Ушбу тармоқни ривожлантириш, унинг салоҳиятини оширишда сўнгги вақтда мамлакатимиз миқёсида ўзини оқлаган ижобий тажриба вилоятда кенг қўлланилмоқда. Яъни, иқтисодий ночор корхоналарнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш учун уларнинг тижорат банклари балансига ўтказилаётгани Хоразм воҳасида ҳам ижобий натижа бермоқда.

Ҳозирга қадар вилоятдаги касодга учраган 22 та корхонага 21 миллиард сўмдан зиёд инвестиция йўналтирилиб, уларда рақобатдош маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Шу асосда 2 мingga яқин иш ўрни қайта тиклангани, жумладан, Ҳазорасп ип-йигирув фабрикаси, "Унихо" қўшма корхонаси, "Ҳазорасп гиламлари" каби 12 та корхо-

нанинг ишлаб чиқариш қуввати модернизация қилинган эътиборга молик.

Енгил саноат соҳаси ривожланишида "Богот текстиль", "Коттонтекс", "Даритал текстиль", "Жиласун", "Коботекс" ва "Ўзтекс Шовот" каби корхоналарнинг ҳиссаси катта бўлмоқда.

Мен бугун фермерлар билан учрашганимда, "Ўзтекс Шовот" корхонасининг ишга тушганини эшитиб, хурсанд бўлдим. Шовотлик фермернинг айтишича, одамлар ҳар куни бу замонавий бинони томоша қилиб ўтаётган экан. Бу кўп нарсани билдиради. Бу бино шунчаки чирой бериш учун эмас, балки қишлоқда яшаётган аёлларни, қизларимизни иш билан таъминлаш, уларнинг ҳаётини яхшилашга хизмат қилишини одамлар яхши тушунади, деди Президентимиз.

(Давоми 2-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ОЗАРБОЙЖОНГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Озарбойжон Республикаси Президенти Илҳом Алиевнинг таклифига биноан 2012 йил 11-12 октябрь кунлари расмий ташриф билан Боку шаҳрида бўлади.

Олий даражадаги музокаралар чоғида ўзаро ҳамкорликнинг бугунги ҳолати ва уни янада ривожлантириш истикболлари, минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик долзарб масалалар бўйича фикр алмашиш режалаштирилмоқда.

Расмий ташриф якунлари бўйича давлат раҳбарларининг Қўшма баёнотини қабул қилиш, Ўзбекистон ва Озарбойжон ўртасида турли соҳалардаги ҳамкорликни янада кенгайтиришга қаратилган бошқа ҳужжатлар имзоланиши мўлжалланмоқда.

ЎСМИРЛАРИМИЗ — ОСИЁ ЧЕМПИОНИ

бундан барча қатори устоз ва мураббийларнинг ҳам кўнгли тоғдек кўтарилди

«Ажойиб галаба! Ўзбекистон — чемпион!» Бугун ёшув кексанинг дилини равшан этаётган хушхабар — ёш футболчиларимизнинг тарихий муваффақияти билан боғлиқ. Эрон пойтахти Техрон шаҳридаги яшил майдонларда 16 ёшгача бўлган ўсмирлар терма жамоалари ўртасида кечган мurosасиз учрашувларда ҳамюртларимиз она-Ватанимизга ёруғ юз билан қайтиб келишди. Улар ҳали анча ёш бўлишига қарамай, машаққатли баҳсларда кучли рақиблар қаршилигини енгиб, «Осиё чемпиони» деган юксак шарафга сазовор бўлдилар.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, мустақиллик қўлга киритилгач, Юртбошимиз Ислам Каримов раҳнамолигида болалар спортини, жумладан футболни ривожлантиришга қаратилаётган доимий эътибор самарасида мамлакатимизда моҳир футболчиларнинг янги авлоди тарбияланётганига яна бир қарра амин бўлдик. Табиийки, бунда болалар ва ўсмирлар футбол мактаблари, ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар, олимпия захиралари коллежлари, футбол мактаблари ва академиялари фаолиятининг замон талабларига мос тарзда йўлга қўйилгани мухим аҳамият касб этмоқда.

Сарвар ЎРМОҲОВ (ЎЗА) олган сурат.

Президентимизнинг 2006 йил 1 майда қабул қилинган "Ўзбекистонда футболни ривожлантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарорига мувофиқ болалар ва ўсмирлар футболни ри-

вожлантириш, янги ўқув-машгулот масканларини бунёд этиш, футбол мактаблари моддий-техник базасини мустақкамлаш борасида катта ҳажмдаги ишлар амалга оширилаётир. Ана шундай узоқни кўзлаб

қилинган эзгу саъй-ҳаракатлар айна кунларда ўзининг ширин медаларини бераётгани барчамизни бирдек қувонтирмоқда.

(Давоми 15-бетда.)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Сессияда вилотия иқтисодиётининг ўсиш суръатлари, барча тармоқларнинг ривожланиётгани эътироф этилган ҳолда, ялпи ҳудудий маҳсулот таркибида саноат соҳасининг улуши мамлакатимиз бўйича эришилган марралардан анча орқанда қолаётгани қайд этилди.

Шу ҳақда гапирганда, муҳим бир масалани эсимиздан ҳеч қачон чиқармаслигимизни истардим, деди Юртбошимиз. Хоразм воҳасини тараққий топган ҳудудлар қаторига чиқариш, биз кўзлаган кўпгина марраларга эришиб йўлида, аввало, одамларни иш билан таъминлаш, даромадини оширишда, ишлаб чиқариш суръатларини ўстириш, қолаверса, бутун Хоразм ўлкасининг қиёфасини ўзгартиришда айнан саноат соҳасининг ривожини устувор ўрин эгаллаши кераклигини англаб олишимиз зарур.

Биз бу ҳақда кўп гапирармиз, лекин амалий ишларга келганда, бу соҳада бирёклама ривожланиши, асосан енгил саноат ҳисобидан ўсиш бўлаётганидан кўз юмиб бўлмайди. Хоразм вилотияда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш, хусусан, томат ишлаб чиқаришни кенг йўлга қўйиш керак. Мавжуд консерва заводларининг техник ускуналари эскирганини ҳисобга олган ҳолда, замонавий технологиялар асосида ишлайдиган янги корхоналарни қуриш лозим.

Қишлоқ хўжалигида жорий мавсумда ҳам қийинчиликлар кам бўлмади. Лекин шунга қарамадан, ҳосил яхши бўлди. Бу йил Худонинг ўзи йўлимизни очиб берди. Лекин келгуси йилда бундай шароит бўлмаслиги мумкин. Шунинг учун шартнома тузаётганда чуқур ўйлаб иш тутиш, фермерларнинг манфаатларини ҳар томонлама ҳисобга олиш керак. Манфаат ва яна бир бор манфаат устун бўлиши зарур.

Хоразмда бошқа экинлар қаторида шоли ҳам екиш мумкин. Лекин шартнома мажбуриятларини — бу галлачилик бўладими, пахтачилик бўладими — сўзсиз бажарганидан кейин экиш зарур. Давлат фермернинг манфаатини кўзлаши, фермер ҳам давлатнинг манфаатини унутмаслиги даркор. Шундагина, адолат бўлади, шундагина ишда

тартиб бўлади, деди Ислон Каримов.

Мажлисида бундай вазифаларни амалга ошириш учун ҳар томонлама чуқур ўйланган, Хоразм воҳасининг шароити ва имкониятларини ҳисобга олган ҳолда, ҳукуматимиз бошчилигида алоҳида дастур ишлаб чиқиш ва амалга ошириш вақти келгани уқтириб ўтилди.

Бу дастурда фақат енгил саноатни эмас, балки машинасозлик, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, қайта ишлаш саноатини ривожлантиришга, мамлакатимизда кўп йиллар давомида синаб келинаётган тажриба — яъни тараққий топган давлатларнинг фирма ва компаниялари билан биргаликда қўшма корхоналар ташкил этиш энг тўғри ва ўзини оқлайдиган йўл эканига эътибор қаратиш зарурлиги таъкидланди.

Қўшма корхоналарни ташкил этишнинг энг афзал ва устувор томони шундаки, бизга шерик бўлган хорижий компаниялар ҳисобидан инвестициялар олиб келиш, шу билан бирга, мана шу корхоналарда биз ишлаб чиқарадиган маҳсулотларнинг чет давлатларда бозорини, харидорини топиш каби жиддий муаммоларни ечиш ҳам анча осон бўлишини, тушуниш, англаш қийин эмас, албатта, деди Ислон Каримов.

Шу маънода, бугунги кунда Хоразм вилотияда фаолият кўрсатаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари сони 2000 йилга нисбатан 1,6 баробар ошиб, соҳанинг ялпи ҳудудий маҳсулотдаги улуши эса 60,5 фоизни ташкил этаётгани алоҳида эътиборга сазовор.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадига жорий йилда тижорат банклари томонидан 172 миллиард сўмлик кредитлар ажратилиб, бу кўрсаткич кейинги беш йил давомида 3,5 баробар ўсганини қайд этиш жоиз.

Шу йилнинг 9 ойида яратилган 47 мингдан зиёд янги иш ўрнининг 60 фоизи кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ҳисобидан ташкил этилгани, иш билан банд аҳолининг 80 фоизга яқини айнан шу тармоқда меҳнат қилаётгани бу соҳанинг нафақат иқтисодий, балки ижтимоий аҳамияти ҳам бекиёс эканини кўрсатади.

Бу ҳақиқат яқинда Тошкент шаҳрида "Ўзбекистонда ижтимоий-иқтисодий сиёсатни амалга оширишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг роли ва аҳамияти" мавзусида ўтказилган халқаро конференцияда яна бир бор ўз тасди

ғини топди. Ана шу анжуманда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Жаҳон банки, Осиё тараққиёт банки ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотларнинг вакиллари, дунёдаги 45 дан ортқ хорижий давлатдан 250 нафарга яқин кўзга кўринган иқтисодчилар, олимлар, бизнес оламининг йирик намоёндалари иштирок этди. Уларнинг ҳаммаси бир нарсга тан бераптики, Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини учун ҳар томонлама қулай шароит яратилган. Улар бу соҳа нафақат иқтисодий, балки одамларни, бутун аҳолининг онгу тафаккурини, ҳаётини тубдан ўзгартирмоқда, деб эътироф этаётгани барчамизга мамнуният етказди ва бундан йигирма бир йил олдин иқтисодиётимизни ислоҳ қилиш мақсадида биз танлаган йўл — ўзбек модели нақадар тўғри эканини яна бир марта тасдиқлади.

Хоразм вилотия учун хизмат кўрсатиш билан боғлиқ муҳим соҳалардан бири — бу туризм эканини барчамиз яхши биламиз, деди давлатимиз раҳбари. Туризм инфратузилмаларини, хусусан, Урганч ва Хива шаҳарларида ихчам меҳмонхоналар тизимини ривожлантириш, сайёҳларга хизмат кўрсатадиган иншоотларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда.

Кейинги 10 йилда меҳмонхоналар сони қарийб тўрт баробар кўпайгани, сайёҳлик фирмаларини ташкил этиш ишлари фаоллашгани натижасида Хоразм вилотияга ташриф буюраётган меҳмонлар сони 3 баробардан зиёд ортди. Шу билан бирга, сессияда бу йўналишда ҳали жуда кўп иш қилиш кераклиги таъкидланди. Хусусан, сайёҳлар сонини янада ошириш учун чет давлатларга қатнайдиغان чартер рейсларни, хорижий меҳмонларга хизмат кўрсатадиган янги объектлар сонини кўпайтириш, туризм инфратузилмасини ривожлантириш ана шундай вазифалар қаторига киради.

Хоразм вилотияда замонавий йўл ва коммуникация тармоқларини ривожлантириш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ҳозирги кунда, бу йўналишда тасдиқланган дастур доирасида, вилотия ҳудудидан ўтадиган халқаро ва давлат аҳамиятига молик 230 километрдан ортқ автомобиль йўлларида кенг қўламли қурилиш-таъмирлаш ишлари амалга оширилмоқда. Шунингдек, 750 метр узунликдаги 5 та кўприкни қуриш ва реконструкция қилиш бўйича қарийб 322 миллиард сўм ҳажмидаги

иш бажарилмоқда. Яқинда Бухоро-Нукус автомобиль йўлининг Хоразм вилотиясини мамлакатимизнинг бошқа ҳудудлари билан боғлайдиган 60 километр узунликдаги тармоғи қуриб битказилди. Жорий йил охирига қадар ана шу йўналишда яна 40 километр йўл қурилиб, транспорт қатнови очилади.

Мустақиллик йилларида 341 километр узунликдаги Навоий — Учқудўқ — Султон Увайстоғ — Нукус темир йўлининг ишга туширилиши, ҳеч шубҳасиз, шимолий ҳудудларимизнинг қиёфасини бутунлай ўзгартириб, Хоразм воҳасининг ривожини мутлақо янги босқичга кўтаришда катта ўрин олганини изоҳлаб беришнинг ҳолати йўқ.

Айтиш керакки, бу йўлнинг моҳияти ва қиммати йиллар ўтиши билан янада ортиб боради. Бу йўл минтақадаги бой ер ости захираларини ўзлаштириш, янги иш ўринларини ташкил этиш, олдимизда турган улкан режаларни амалга оширишда сўзсиз бекиёс аҳамият касб этади, деб қайд этди Президентимиз.

Собиқ Иттифок даврида Амударёдан понтон кўприклар орқали йўловчилар ва транспорт қатнови қандай қийинчилик ва хавф-хатарлар билан амалга оширилган эди. Кейинги йилларда Амударё узра бир эмас, иккита улкан, муҳташам кўприк барпо этилди ва шу тарика йиллар давомида ечилмасдан келган ўта муҳим иқтисодий-ижтимоий масала ҳал қилинди.

Вилотияда бу йўналишда амалга оширилаётган ишлар янада кенг миқёсда давом эттирилиши сессияда қайд этилди. Бу борада келгуси беш йилда йўл инфратузилмасини ривожлантириш учун вилотия бўйича 450 миллиард сўмга яқин маблағ йўналтириш кўзда тутилмоқда, деди давлатимиз раҳбари.

Маълумки, Хоразм воҳаси ўзининг кўп минг йиллик қишлоқ хўжалик маданиятига эга, ўз ишининг чинакам устаси ва фидойиси бўлган миришкор деhqонлар айнан шу заминда ном қозongan.

Вилотия фермерлари бу йилнинг ўзида 132 минг тоннадан зиёд дон етиштириш, шартнома мажбуриятини ортиғи билан бажаришга ва қарийб 70 миллиард сўм даромад олишга эришганлари таҳсинга муносибдир. Шу кунларда эса, хоразмлик моҳир пахтакорлар 258 минг тонналик юксак хирмон бунёд этиш йўлида фидокорона меҳнат қилиб, қўзлаган маррага тобора яқинлашмоқда.

Хоразм вилотияда ер шароитининг оғир ҳолати, тупроқнинг шўрланиши қандай катта ва машаққатли

меҳнатни талаб қилишини воҳадаги ерларнинг 54 фоизи қусис, 33 фоизи ўртача, 13 фоизи эса кучли шўрлангани ҳам исботлаб беради. Бундай мураккаб шароитда деҳқончилик қилиш, юқори ҳосил олиш, очигини айтганда, ҳамманинг ҳам қўлидан келмайди. Бунинг учун қанча-қанча меҳнат, қанча маҳорат, ўз касбига, ўз ерига садоқат, қолаверса, катта мардлик талаб қилиниши деҳқончилик билан таниш одамларга яхши аён.

Биргина мана шу мавсумни оладиган бўлсак, воҳа меҳнатқашлари қўллаб-табиат ноқулайликлари ва иқлим қийинчиликларига дуч келганини қўриш, кузатиш қийин эмас. Хусусан, ўтган йили ноябрь ойидаёқ совуқ ва аёз кунларнинг бошланиб кетгани, қишнинг узоқ давом этгани ерни шудгорлаш, шўр ювиш, кузги экинларни сақлаб қолтишда деҳқонлар учун катта муаммоларни туғдирди.

Ёз фаслида эса қирқ кун давомида ҳаво ҳароратининг кескин юқори бўлиб тургани, жазирама қум ва туз бўронлари ҳосил тақдирини хавф остида қолдириб, Хоразм деҳқонларини яна бир жиддий синовдан ўтказди.

Президентимизнинг, шу фурсатдан фойдаланиб, мен мана шу юксак минбардан туриб, бундай оғир вазиятдан ёруғ юз билан чиқаётгани учун Хоразмнинг миришкор деҳқонлари ва фермерлари, барча меҳнатқашлари олдида таъзим қилишни ўзим учун ҳам қарз, ҳам фарз, деб биламан, деган сўзлари сессия иштирокчилари томонидан қизгин оқ-қизлар билан кутиб олинди.

Қишлоқ хўжалигида мўл ҳосил етиштиришнинг омил ва мезонлари кўп. Об-ҳавонинг қулай келиши, навининг тўғри танланиши, агротехник тадбирларнинг ўз вақтида сифатли ўтказилиши, энг муҳими, деҳқонларимизнинг ер билан тиллашиб, унга бутун меҳрини бериб ишлаши — ана шулар жумласидандир. Шулар қаторида яна бир ўта муҳим омил борки, деди Ислон Каримов, бу тупроқ унумдорлигини ошириш, ернинг мегиоратив ҳолати ва ирригация тизимини яхшилаш билан боғлиқ. Ушбу мақсадда қабул қилинган махсус дастур доирасида сўнгги беш йилда Хоразм вилотияга давлат бюджетидан 80 миллиард сўмга яқин маблағ ажратилди, бу эса мамлакатимизда шу борада ажратилган маблағнинг 11 фоизини ташкил этади. Ана шу маблағ ҳисобидан 220 километрик коллектор-дренаж тармоқларида қурилиш ва реконструкция, 6,5 минг

КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

километрлик тармоқда эса таъмирлаш ва тиклаш ишлари амалга оширилди. Бунинг натижасида вилоят бўйича 170 минг гектардан зиёд суғориладиган майдоннинг мелиоратив ҳолати яхшиланди.

Энг муҳими, ана шу ҳудудларда пахта ҳосилдорлиги ўртача 2,3 центнерга, ғалла ҳосилдорлиги эса 2,7 центнерга кўпайгани Хоразм деҳқон ва фермерларининг косасини оқартиришга, даромадларини оширишга хизмат қилмоқда.

Бу борада бошланган ишларни изчиллик билан давом эттириш мақсадида келгуси беш йилда давлат бюджетидан Хоразм вилоятига яна 225 миллиард сўм маблағ ажратиш кўзда тутилмоқда. Бундан ташқари, янги йилдан бошлаб вилоятдаги ирригация тизимларини реконструкция қилиш бўйича Ислом тараққиёт банкнинг 90 миллион доллардан зиёд кредит маблағини жалб этган ҳолда, умумий қиймати 120 миллион доллар бўлган лойиҳани амалга ошириш мўлжалланмоқда.

Ана шундай кенг қўламли ишлар натижасида 144 минг гектарга яқин суғориладиган ернинг мелиоратив ҳолатини, 225 минг гектардан ортиқ ернинг эса сув билан таъминланишини яхшилашга эришилди.

Хоразм воҳасида халқимизни боқадиган ернинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, унумдорлигини оширишга қаратилган катта куч ва маблағлар сарфлаш билан бирга, қишлоқ хўжалиги соҳаси самарасини оширишда ўз ечимини қутаётган ишлар ҳали кўп эканига мажлисда алоҳида эътибор қаратилди. Жумладан, ишни тўғри ташкил қилиш, илғор ва сигналган агротехник тажрибаларни кенг ёйиш, 15-25 йил давомида ишлатиб келинаётган, эскирган қишлоқ хўжалиги техникасини замонавий трактор ва механизмлар билан алмаштириш, Хоразм шароити ва иқлимига, шу тупроққа мос келадиган сифатли уруғ ва янги навларни етиштириш ва жорий этиш, фермерлик ҳаракатининг олдида турган кўпгина вазифаларни ҳал қилиш ва унинг самардорлигини ошириш каби ўта муҳим, алоҳида эътиборни талаб қиладиган муаммо ва масалалар устида ишлаш долзарб вазифалардан экани қайд этилди. Бу борада авваламбор вилоят раҳбарияти ва жамоатчилиги, мавжуд илмий муассасалар, тажрибали агроном ва мутахассисларнинг ўрни ва масъулияти катта эканига урғу берилди.

Биз мустақилликка эришган дастлабки кунлардан бошлаб инсон манфатларини таъминлаш масаласи мамлакатимизда амалга оширилаётган барча ислохот ва ўзгаришларнинг мазмун-моҳиятини белгилаб келаётгани ҳақида, ўйлайманки, кўп гапиришга ҳожат йўқ, деб ўз фикрини давом эттирди Юртбошимиз.

Биз учун доимо устувор вазифа бўлган ана шундай сиёсатнинг амалий самарасини бутун юртимиз қатори Хоразм вилоятида ҳам кўп-кўп мисолларда кўриш мумкин.

Бугунги кунда вилоятда аҳолининг реал даромадлари жон бошига 2000 йилга нисбатан 9,2 баробар кўпайгани, шу даврда ўртача иш ҳақи 16,8 марта, пенсия ва ижтимоий нафақалар салкам 11 марта ортгани одамларимизнинг фаровонлигини таъминлашга муҳим ҳисса бўлиб қўшилмоқда. Бунинг яққол ифодасини биргина мисол, яъни, юртимизда ишлаб чиқарилаётган замонавий енгил автомобилларни аҳоли томонидан сотиб олиш ҳажми тобора ортиб бораётгани тасдиқлайди. Мамлакатимизда автомобиль ишлаб чиқариш йўлга қўйилган 1996 йилдан бошлаб Хоразм вилояти аҳолиси 60 мингдан зиёд ана шундай автомобилларни харид қилган, бошқада айтганда, ҳозирги вақтда ҳар бешта оиладан иккитасида замонавий автомобил мавжуд.

Яна бир долзарб масала — Хоразм вилояти учун гоят муҳим аҳамиятга эга бўлган аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш борасидаги ишларни олайлик, деди Ислом Каримов. Вилоятда кейинги ўн йилда 815 километрдан иборат ичимлик сув тармоқлари янгиланиб, 28 та сув тақсимлаш иншооти реконструкция қилинди. Натижада 174 та аҳоли пунктидаги 200 мингга яқин аҳолининг ичимлик сув таъминотининг яхшилашига эришилди.

Шу билан бирга, Жаҳон банкнинг 11 миллион АҚШ доллари миқдоридаги маблағи ҳисобидан Урганч шаҳри ва тумани, Осий тараққиёт банкнинг қарийб 13 миллион долларлик кредит маблағи эвазига Янги-Ариқ, Хива ва Қўшқўпир туманлари аҳолисининг ичимлик сув таъминоти яхшиланди. Ана шундай ишлар натижасида кейинги ўн йилда вилоятда аҳолини марказлашган тармоқлар орқали ичимлик суви билан таъминлаш даражасини 64 фоиздан 74 фоизга кўтарилганга эришилди.

Бу албатта катта ютуқ, лекин бу рақам бизни қониқтирмаслиги керак. Кўп касалликлар ниманинг ҳисобидан пайдо бўлади? Авва-

ло, сувнинг тоза эмаслиги ҳисобидан. Хоразмга хос буйракда тош йиғилиш касаллиги ва бошқа касалликларни бартараф этиш учун аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш масаласини қаттиқ ишлашимиз, бу муаммони тўла ечишимиз керак, деди давлатимиз раҳбари.

Келгусида халқаро молия институтларининг 60 миллион долларлик маблағини жалб этган ҳолда, бу борадаги ишларни янада кенгайтириш, жумладан, Урганч, Хива ва Питнак шаҳарларидаги эскирган каналлация тармоқларини модернизация қилиш, янги тозалаш иншоотларини қуриш ва реконструкция қилиш режалаштирилмоқда. Бу ўз навбатида ана шу шаҳарларнинг экологик ҳолатини яхшилаш, аҳолининг турмуш шароити ва сифатини янада оширишда муҳим ўрин тутди.

Вилоятда қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида турар-жой массивларини комплекс қуриш ишлари ҳам изчил олиб борилмоқда. Ўтган уч йил мобайнида 32 та массивда 1 минг 160 та уй-жой 43 километрдан зиёд газ тармоғи, 70 километр сув тармоғи, 30 километр электр тармоғи, 35 километр автомобил йўллари ва бошқа инфратузилма объектлари билан бирга қуриб фойдаланишга топширилгани диққатга сазовордир. "Мустаҳкам оила йили" деб ном олган жорий йилнинг ўзида вилоятнинг 20 та қишлоқ массивида 650 та ана шундай уй-жой барпо қилиниб, ўз эгаларига тайёр ҳолда топширилди.

Ўз-ўзидан равшанки, бундай ҳар томонлама қулай ва обод уйларда одамларнинг кайфияти ва қарашлари, эртанги кунга ишончи ҳам бошқача бўлади. Бундай уйлар хонадон бекалари — аёлларимизнинг оғирини енгиллаштиришга, ҳаёт тарзини ўзгартиришга, турмуш шароитини яхшилашга олиб келиши муқаррар, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Хоразм воҳасида соғлиқни сақлаш соҳасини янада яхшилаш, янги, замонавий даражага кўтариш мақсадида кейинги беш йил давомида 16 миллиард 200 миллион сўм маблағ йўналтирилди. Жумладан, Республика ихтисослаштирилган урология ва кардиология марказларининг вилоят филиаллари, Богот ва Янги-Ариқ туман тиббиёт бирлашмалари, вилоят давлат санитария-эпидемиология назорат маркази ва 6 та қишлоқ врачлик пунктида кенг қўламли қурилиш-реконструкция ва жиҳозлаш ишлари амалга оширилди. Буларнинг барчаси, таби-

ийки, турли касалликларнинг олдини олиш, оналар ва болалар саломатлигини яхшилаш, инсон умрини узайтиришнинг мустаҳкам замини бўлиб хизмат қилмоқда.

Ёш авлодимизни дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган, ҳар томонлама етук инсонлар этиб тарбиялаш масаласи Ўзбекистонда олиб борилаётган давлат сиёсатининг энг муҳим, энг устувор йўналиши экани яхши маълум. Барчамиз бугун чуқур англаб олдик — фақатгина замонавий, мустақил фикрлайдиган, жаҳоннинг манамаман деган мамлакатларидаги тенгдошлари билан беллаша оладиган, жисмоний ва маънавий жиҳатдан баркамол ёшлар деб бошлаган ишларни муносиб давом эттириш ва янги босқичга кўтаришга қодир бўлади. Шунинг учун ҳам биз бу ҳал қилувчи вазифани мамлакатимизни модернизация қилиш ва янгиллаш, унинг халқаро майдондаги обрў-эътиборини янада юксалтириш, тараққий топган демократик давлатлар қаторидан мустаҳкам ўрин эгаллашининг асосий шартини ва гаровини деб биламиз, деб қайд этди Юртбошимиз.

Ана шундай юксак ва эзгу мақсадга эришишда Хоразм вилоятида аҳоли, айниқса, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини ҳаёт қоидасига айлантириш, жисмоний тарбия ва спортни кенг оммалаштириш борасида катта ишлар қилинмоқда. Сессияда бунинг исботи сифатида баъзи бир рақамларга эътибор қаратилди.

Агар 2003 йилда вилоятдаги умумтаълим мактабларининг фақат 63 фоизидида спорт заллари мавжуд бўлган бўлса, бугунги кунга келиб бу рақам 88 фоизни ташкил этмоқда. Болалар спортини ривожлантириш дастури доирасида ўтган уч йил давомида 85 та спорт иншооти қурилиб фойдаланишга топширилгани, уларнинг 80 фоиздан зиёди қишлоқ жойларда экани ёшларимизнинг, айниқса, қиз болаларнинг спорт билан мунтазам шуғулланиши учун ҳар томонлама қулай имкониятлар тугдирмоқда.

Бу ҳақда гапирганда, футбол бўйича 16 ёшга бўлган ўсмирлар Ўзбекистон терма жамоаси кун кеча 4 миллиарддан ортиқ одам яшайдиган Осиё китъасининг чемпиони деган юксак шарафга эришганини катта гуруҳ билан таъкидламоқчиман, деди Юртбошимиз ўз фикрини давом эттирар экан.

Табиийки, бундай ғалабага эришиш осон эмас. Барча зарур шарт-шароитларни яратган, спортни кенг оммавий ҳаракатга айлан-

тирган тақдирдагина бундай улкан ютуқларга эришиш мумкин. Афсуски, бугунги кунда дунёда спортни бутунлай бошқача маъно ва мақсадларда тушуниш ҳолатлари ҳам йўқ эмас. Ҳамма нарса пулга қурилган, пул билан ҳисобланадиган спорт шахсан мен учун спорт эмас, деди Ислом Каримов.

Яратилган замонавий шароитлар туфайли хоразмлик мактаб ўқувчиларидан 1 минг 500 нафари республика миқёсида, 140 нафари эса халқаро миқёсдаги спорт мусобақаларида иштирок этганини таъкидлаш жоиз. Энг муҳими, ёш авлод тарбияси бўйича олиб бораётган, мана шундай чуқур ўйланган ишларимиз ҳисобидан болаларимиз жисмонан соғлом ва бақувват бўлиб вояга етмоқда.

Ҳозирги вақтда вилоятдаги 91 та академик лицей ва касб-хунар коллежида 96 минг 300 нафар йигит-қиз замонавий билим ва амалий касб-хунарларни эгалламоқда. Ҳар йили уларнинг 30 минг нафардан ортиғи коллежларни битириб, ҳаётга йўлланма олмақда.

Ана шундай ёшларни муносиб иш билан таъминлаш, уларнинг мустақил ҳаётга қадам қўйиши, оёққа туриб олиши учун ҳар томонлама ёрдам ва қўмак бериш — бу давлатимиз, жамиятимизнинг бугунги кундаги энг муҳим, айтиш мумкинки, энг ҳал қилувчи вазифаси ва у доимо эътиборимиз марказида бўлиши зарур, деб таъкидлади Президентимиз.

Вилоятда коллеж битирувчиларини тадбиркорликка кенг жалб этиш мақсадида ажратилаётган кредитларнинг ҳажми кейинги уч йилда 10 баробар ошиб, жорий йилда 3 миллиард сўмни ташкил этгани албатта эътиборга молик.

Айни вақтда сессияда ёш мутахассисларни иш билан таъминлаш масаласини яна бир бор танқидий кўз билан қараб чиқиш, бу борада ечилмаган муаммоларни ҳал этиш учун барча чораларни кўриш, авваламбор, шахар ва туман ҳокимлари, тегишли раҳбарларнинг масъулиятини янада ошириш зарурлиги уқтириб ўтилди. Вилоятда бандлик масаласи қандай ҳал қилинаётгани айтиш мумкин, жорий йилнинг 9 ойида 47 мингдан зиёд янги иш ўрни яратилгани ижобий баҳоланди. Лекин ўрганишларга кўра, вилоятда бугунги кунда 34 минг 700 нафарга яқин фуқаро, яъни меҳнатга лаёқатли бўлган аҳолининг

(Давоми 4-бетда.)

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ СЕССИЯСИ

(Давоми.
Боши 1-, 2-, 3-бетларда.)

5,1 фоизи ишга жойлашишга муҳтож ҳисобланади. Бу рақамлар, фоизлар ўз йўли билан, лекин ҳақиқий ишлашни истайдиган одамларга албатта иш топиб бериш керак. Бинобарин, бандлик масаласи бўйича олиб бораётган ишларни янада кучайтириш, хусусан, саноат, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, хизмат кўрсатиш соҳасида янги иш ўринлари ташкил этишга алоҳида эътибор қаратиш лозимлиги таъкидланди.

Хоразм воҳасида қурилиш ва ободончилик соҳасида олиб борилаётган катта-катта ишларни вилоят маркази бўлмиш Урганч шаҳри мисолида яққол қириш мумкин. Урганч шаҳрини замонавий шаҳарсозлик талаблари асосида қайта қириш мақсадида умумий қиймати 112 миллиард сўмни ташкил этадиган дастур ишлаб чиқилиб, кенг қўламдаги бунёдкорлик ишлари бошлаб юборилди.

Хозирги кунда Хоразмий кўчасида биринчи қаватини савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари эгаллайдиган 12 та кўпқаватли турар-жой биноси, 10 та савдо ва маиший хизмат кўрсатиш объектларини қуриш ишлари якунига етказилмоқда. Шунингдек, ҳар бири 25 ўринли 3 та меҳмонхона қурилиши бошланган.

Айни вақтда Хоразмий кўчасининг марказий чорраҳасида 4 та замонавий супермаркет ҳамда 38 та сервис ва хизмат кўрсатиш объектида ҳам қурилиш ишлари якунига етиб бормоқда.

Ташкент ахборот технологиялари университетининг Урганч филиали учун бунёд этилган муҳташам янги ўқув биноси бугун шаҳарнинг кўркига кўрк қўшиб турибди. Бу ерда энди 160 ўринли талабалар турар-жой биносини қуриш мўлжалланмоқда. Шулар қаторида "Ёшлар кўли" боғининг муҳандислик коммуникациялари, инфратузилмасини янгитдан барпо этиш кўзда тутилмоқда. Ушбу ҳудуддаги "Кичкин-тойлар боғи"да очик сув ҳавзаси қуриш, замонавий аттракционлар ўрнатиш ишлари олиб борилмоқда.

Айтиш керакки, жорий йилнинг ўтган даврида 1 миллиард 800 миллион сўм маблағ ҳисобидан шаҳарнинг канализация тармоқлари реконструкция қили-

ниб, Хоразмий кўчасида 3 километрдан зиёд ичимлик сув тармоғи ўтказилгани, марказий кўчалар ва ирригация тизимлари босқичма-босқич таъмирланаётгани шаҳар ободончилигига муҳим ҳисса бўлиб қўшилмоқда.

Бундан ташқари, бу ерда шу йилнинг ўзида 70 та кўпқаватли уй-жой капитал ва жорий таъмирланиб, замонавий қиёфа касб этганини қайд этиш лозим, деди Юртбошимиз. Шу билан бирга, Урганч темир йўл вокзалини капитал реконструкция қилиш, жумладан, янги перрон ва очик ёзги павильон қуриш, вокзал олдидаги майдонни ободонлаштириб, кўркем хийбон, автомобиллар бекати ва фаввора барпо этиш бўйича тегишли ишлар амалга оширилмоқда.

Бундай бунёдкорлик ишлари вилоятдаги бошқа шаҳар ва туманларда ҳам олиб борилаётгани аниқ-сана эътиборлидир.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислом Каримов тавсиясига кўра, 2012 йилнинг январь ойидан буён Хоразм вилояти ҳокими вазифасини бажариб келаётган Пўлат Раззақович Бобоқонов вилоят ҳокими этиб сайланди.

Президентимиз бугунги кунда раҳбарнинг масъулияти, унинг одамлар билан ишлаш маҳорати ҳақида алоҳида тўхталиб, қийинчиликлари баён этди.

Раҳбарлик ҳақида, раҳбар шахсининг ўрни ва таъсири ҳақида гапирганда, ҳозирги кунда ҳаётимизда кўпгина ижобий ва салбий мисолларни учратиш мумкин. Минг афсуски, ишни ўзибўларчиликка ташлаб, ҳар қадамда пайдо бўладиган муаммо ва масалаларни ечиш ўрнига, улар ўз-ўзича ечимини топар, деб бепарволикка, лоқайдликка берилиб юрадиган раҳбарлар ҳам кам эмас.

Бу фикрни бошқача ифодаб, бамисоли ҳарбийларни бошқарадиган қўмондонларни ўзимизга тасаввур қиладиган бўлсак, улар, аввал жангга қирайлик, у ёғи ўзи маълум бўлади, деган тушунча билан қанча-қанча жанглари бой бергани, қанча йўқотишларга йўл қўйганини тарихдан яхши биламиз. Ўйлайманки, ҳаётимизда ҳалибери учраб турадиган бундай номаъқул қарашлар билан иш тутадиган одамнинг раҳбар вазифасини эгаллашга ҳаққи йўқ.

Ҳаёт — бу, аввало, ку-

раш, демакдир. Ҳар кунимиз аслида курашдан иборат. Бу кураш нима учун, қандай мақсадлар учун қаратилган? Бу кураш, биринчи навбатда, эркинлик, тинчлик учун, ҳаётимиз фаровонлиги, болаларимизнинг келажаги учун қаратилган. Шу маънода, ҳар қайси раҳбарнинг зиммасида жуда катта масъулият борлигини ҳеч қачон унутмаслик керак.

Биз бугун ён-атрофимизда, айтиш мумкинки, бутун дунёда нотинчлик, қарама-қаршилик ва кескин зиддиятлар рўй бераётган ўта мураккаб бир замонда яшаймиз, деди давлатимиз раҳбари. Шундай таҳликали вазиятни эътиборга оладиган бўлсак, авваламбор, қандай бетакорор ва гўзал Ватан бизга насиб этгани, ҳаётимиз тобора юксалиб, обод ва фаровон бўлиб бораётганининг қадрига етиб, шукроналик ҳисси билан, юртимизнинг тинчлиги, халқимизнинг ҳамжихатлигини ҳар томонлама асраш ва мустаҳкамлаш, доимо сергак, сезгир ва ҳушёр бўлиб яшашимизни бугун ҳаётнинг ўзи талаб этмоқда. Биз бошимиздан кечириётган бугунги замоннинг ўзи ҳар биримиздан ўз жойимизда, ўз лавозимизда ўзимизга юкланган вазифани масъулият билан бажариш, эл-юртимиз олдидаги бурчимизни сидқидилдан адо этишни талаб қилмоқда.

Олдимизда турган мана шундай улкан вазифаларни амалга оширишда мен кўпни кўрган, кўнча тарих ва маданиятга эга, не-не суронли даврларни бошимдан кечирмасин, ўзимини асраб, ҳамиша, ҳар қандай вазиятда ҳам ҳамжихат бўлиб, бир-бирига елкадош бўлиб, мардлик ва матонат кўрсатиб, катта умид ва эзгу ниятлар билан яшаётган Хоразм халқига ишонаман. Сизларнинг меҳнаткашлик, олижаноблик, меҳмондўстлик каби фазилатларингизни, ширин шевангизни, бетакорор санъатингизни мен юксак қадрлайман, деди Юртбошимиз ўз нутқининг ниҳоясида.

Сессия мажлисида Боғот туманидаги "Боғот" фермер ҳўжалиги раҳбари Шарифбой Ражабов, меҳнат фахрийси Кенжабой Ортиқов, Урганч давлат университети магистранти Нодира Янгибоева ва бошқалар сўзга чиқиб, Президентимиз нутқида Хоразм вилоятини ижтимоий-иқтисодий ривожланти-

ришининг энг муҳим устувор йўналишлари ҳар томонлама чуқур таҳлил этилиб, келгусидаги долзарб вазифалар аниқ белгилаб берилганини, воҳа аҳли билдирилган фикрлардан тўғри хулоса чиқариб, ислохотлар самарасини юксалтириш, барча соҳа ва тармоқлар бўйича қабул қилинган дастурларни изчил амалга ошириш учун астойдил меҳнат қилади, деб таъкидладилар.

Президентимиз Ислом Каримов шу кун Хонқа туманидаги "Истиклол" фермер ҳўжалиги далаларида фермерлар билан мулоқотда бўлди. Пахта йиғим-теримининг бориши билан қизикди.

Ҳамза Жуманиёзов раҳбарлик қилаётган мазкур фермер ҳўжалиги 67,6 гектар ер майдонида эга. Ҳўжалик аъзолари бу йил 48 гектар майдонда мўл ҳосил етиштирди. Давлатга пахта ва ғалла сотиш шартнома мажбуриятларини мунтазам бажариб келаётган ҳўжаликда ҳосилдорлик йилдан-йилга ошиб бормоқда. Фермер ҳўжалигида мева-сабзавот, полиз етиштириш, чорвачилик, паррандачилик, асаларичилик ҳам йўлга қўйилган. Ҳўжаликда ташкил этилган тикуччилик цехи ва новвойхонада кўпала ёшлар иш билан таъминланган.

— Бу йил пахтачилик учун қулай йил бўлди. Бу соҳада эришаётган муваффақиятларимизни чуқур таҳлил қиладиган бўлсак, авваламбор, ерни ҳақиқий эгаларига топширганимиз, фермерларимизда эгаллик ҳисси шаклланиши, йил давомида бажарилиши лозим бўлган агротехник тадбирлар ўз вақтида амалга оширилаётгани, деҳқонларимизга унумли меҳнат қилиши учун яратиб берилаётган шарт-шароит ва имкониятлар бугунги ютуқларимизнинг муҳим омили бўлмоқда, — деди Юртбошимиз.

Давлатимиз раҳбари ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, дефоляция тадбирлари ҳосилнинг тез, бир текис ва сифатли пишиб етилишида катта ўрин тутиши тўғрисида тўхталар экан, бугун фермерларимиз фаолияти натижасини юқори самарадорлик билан ўлчаш энг тўғри йўл эканини таъкидлади. Бугун фермерлик ҳаракати ривожланишнинг янги босқичига қадам қўймоқда, деди Президентимиз. Фермер ўзи етиш-

тирган маҳсулотни ўзи қайта ишлаши, шу орқали қишлоқда саноатни жадал тараққий эттириши лозим. Ишлаб чиқаришнинг бошқа тармоқларини ривожлантириши, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини йўлга қўйиши, ҳудудларимизнинг ижтимоий-иқтисодий раванакига, аҳоли фаровонлигини оширишга, одамларни, биринчи навбатда ёшларни иш билан таъминлашга фаол ҳисса қўйиши лозим.

Фермерлар билан мулоқот чоғида одамларимизнинг онгу тафаккури, ҳаётга қараши, талаб ва эҳтиёжлари ўзгараётгани, шунинг баробарида шаҳар ва қишлоқларимиз янада чирой очиб бораётгани таъкидланди. Айниқса, ёшларимизнинг ўз олдида аниқ мақсадларни қўйиб, дадил интилаётгани, турли соҳаларда катта ютуқларга эришаётгани бутун халқимиз қалбини гурурга тўлдирётганини қайд этилди.

Президентимиз Ислом Каримов Урганч шаҳри марказий қисмини реконструкция қилиш дастурига асосан амалга оширилаётган бунёдкорлик ишлари билан танишди.

Қурилиш ва шаҳарсозлик ишларида Хоразмнинг ўзига хос табиий иқлим шароитини эътиборга олиш лозим, деди Ислом Каримов. Ер остидаги сувларни қочириб, унинг сатҳини пасайтириш учун коллаторлар тизимини такомиллаштириш зарур. Шу билан бирга, ландшафт архитектурасидан кенг фойдаланиш, қўламазорлаштириш ишларини воҳа тупроқ ва иқлим шароитидан келиб чиқиб тизимли ташкил қилиш шаҳарни ривожлантириш йўлидаги қурилиш ва бунёдкорлик ишлари жараёнида эътибор марказида бўлиши даркор.

Мамлакатимизда барча соҳаларда эришилаётган улкан муваффақиятлар, халқимиз фаровонлиги мутасил юксалиб бораётгани чексиз гурур ва ифтихор бағишлайди. Қўлга киришни яхшилаш, дефоляция тадбирлари ҳосилнинг тез, бир текис ва сифатли пишиб етилишида катта ўрин тутиши тўғрисида тўхталар экан, бугун фермерларимиз фаолияти натижасини юқори самарадорлик билан ўлчаш энг тўғри йўл эканини таъкидлади. Бугун фермерлик ҳаракати ривожланишнинг янги босқичига қадам қўймоқда, деди Президентимиз. Фермер ўзи етиш-

❖ Бухоро тумани Галаосийё шаҳарчасида болалар мусиқа ва санъат мактабининг янги биноси ишга туширилди.

Ушбу мажмуа Президентимиз Ислам Каримовнинг 2008 йил 8 июлда қабул қилинган "Болалар мусиқа ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009—2014 йилларга мўлжалланган Давлат дастури тўғрисида"ги қарорига мувофиқ 2-Бухорожамоақурилиш уюшмасига қарашли "47-кўча механизациялашган жамланма" масъулияти чекланган жамияти қурувчилари томонидан барпо этилди. Янги бинода 150 нафар ўғил-қизнинг машғулотлар ўтказиши учун барча қулайликлар мавжуд.

Мазкур мактабда ҳайкалтарошлик, тасвирий санъат, металлга ишлов бериш, ёғоч ўймакорлиги, рақс санъати йўналишлари ҳам очилди.

❖ Наманган вилояти тиббий диагностика марказида кардиология, нейрохирургия ва ортопедияни ривожлантиришнинг долзарб масалаларига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

Тадбир иштирокчилари Республика шовишлич тиббий ёрдам илмий марказининг Наманган филиали, вилоятдаги кардиология ва ортопедия марказлари фаолияти билан яқиндан танишдилар.

Инвестиция дастури асосида тубдан реконструкция қилинган вилоят кардиология марказида яратилган жаҳон андозаларига мос шарт-шароитлар, марказдаги юқори аниқликда ташхис қўйиш, муолажа қилиш, мураккаб жаррохлик операцияларини ўтказиш имкониятлари анжуман қатнашчилари томонидан юқори баҳоланди.

Илмий-амалий анжуманда вилоятда тиббиётнинг кардиология, нейрохирургия ва ортопедия йўналишларини янада ривожлантириш, ҳусусан, хорижий инвестицияларни жалб этиш орқали моддий-техник базани мустаҳкамлаш масалалари муҳокама этилди.

❖ Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида "Ўзбекистон меъморий обидаларидаги биткиларнинг миллий маънавият ва Шарқ тамаддуни шаклланиши ҳамда равнақидаги мавқеи, ўрни ва улкан ҳиссаси" мавзусида халқаро илмий конференция бўлиб ўтди.

"Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" жамғармаси, ЮНЕСКОнинг мамлакатимиздаги ваколатхонаси, "Uzbekistan Today" ахборот агентлиги, Ўзбекистон Нодавлат электрон оммавий ахборот воситалари миллий ассоциацияси ва бошқа илмий-маърифий жамоалар ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур конференцияда юртимиздаги халқаро ташкилотлар ва дипломатик корпус вакиллари, ноширлар, олимлар, талаба-ёшлар қатнашди.

Конференцияда маънавий меросимизни муҳаммал ўрғаниш ва илмий изланишлар самараларини китоб ҳолида chop этиш юзасидан истиқболдаги режалар белгилаб олинди.

❖ Фарғона шаҳридаги 4-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернатида "Она тилим — жону дилим" мавзусида тадбир ўтказилди.

Кечада мамлакатимизда "Давлат тили ҳақида"ги қонуннинг қабул қилиниши ва унинг тарихий аҳамияти ҳақида сўз юритилди.

— Мактабимизда она тили ва адабиёт фани ойлиги доирасида бир қатор тадбирлар ўтказилмоқда, — дейди ўқитувчи Азиза Расулова. — Жумладан, "Тил — миллат кўзгуси" мавзусида очик дарслар, турли танлов ва викториналар ташкил этилмоқда. Олий ўқув юртли профессор-ўқитувчилари, олимлар, шоир ва ёзувчилар иштирокида давра суҳбатлари уюштирилаётир.

Вилоят халқ таълими, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари, олий ўқув юртлиарида 21 октябр — Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили ҳақида"ги қонуни қабул қилинган кун муносабати билан "Тилга эътибор — элга эътибор", "Ўзбек тили — давлат тили", "Одоб боши — тил", "Она тилим — фахрим, гурурим", "Тил — миллат кўзгуси" каби мавзуларда турли маънавий-маърифий тадбирлар, илмий конференциялар, иншолар танловлари ўтказиб келинмоқда.

❖ Ўзбекистон Миллий матбуот марказида ёшлар ўртасида тадбиркорликни ривожлантириш ва бандлигига қўмаклашиш масалаларига бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Ўзбекистон "Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан ташкил этилган тадбирда давлат ва нодавлат ташкилотлар, молия муассасалари вакиллари, журналистлар иштирок этди.

Ҳозир мамлакатимиздаги тадбиркорлик субъектларининг қарийб 37 фоизини, фермер хўжалиқларининг 26 фоизини 35 ёшгача бўлган йигит-қизлар бошқармоқда.

"Қамолот" томонидан ҳаётга таътиб этилаётган "Ёш тадбиркор — юртга мададкор", "Minitech.uz", "Менинг бизнес-фоя" каби йилхалалар ёш тадбиркорлар сафини янада кенгайтириш, янги иш ўринлари яратишга хизмат қилмоқда.

Тадбир доирасида мазкур лойиҳалар кўмағида тадбиркорлик соҳасига кириб келаётган ва самарали иш олиб бораётган ёшлар фаолиятига оид кўргазма ташкил этилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

www.wcu.uz: янгича кўриниш ва янги имкониятлар

Ахборот технологиялари жамиятининг барча жабҳаларига жадал кириб бораётганидан унумли ва оқилона фойдаланиш, юртдошларимизнинг маънавий, сиёсий, тиббий ва ҳуқуқий саводхонлиги, маданиятини оширишга ёрдам бериши шубҳасиз. Далилларга кўра, 2012 йил февраль ойида "Ўз" миллий домени ҳудудида рўйхатга олинган интернет-ресурслар сони 6000тани ташкил этган бўлса, 8 ой мобайнида уларнинг сони 6129тага етганини кузатишимиз мумкин. Яқинда ана шундай янги он-лайн манба — Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси расмий веб-сайти www.wcu.uz нинг янги версияси тақдимоти ўтказилди.

— www.wcu.uzдаги энг биринчи ўзгариш бу

Тақдимот

сайтнинг асосий қисмини «Янгиликлар» ташкил этгани бўлди, — дейди Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси ахборот хизматининг веб-сайт бўйича му

тахассиси Зебо Нурмонова. Шунингдек, интернет фойдаланувчилари «Сайт меҳмони», «Анонслар», «Анжуман», «Виртуал қабулхона», «Савол-жавоблар» рукнлари орқали ҳам ўзларига тегишли маълумотлар, саволларига жавоблар олишлари мумкин.

Веб-сайтнинг — ўзбек ва рус тилларидаги варианты ишлаб турибди. Яқин кунларда инглиз тилидаги ҳамда мобил версиясини ҳам яратиш устида иш олиб боришмоқда.

Тадбирда тизим фаолиятини ёритишда фаоллик кўрсатган бир гуруҳ журналистларга Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасининг ташаккурномалари топширилди.

Ойбуви ОЧИЛОВА

«Зиёкор»да ҳовли тўйи

Наманган шаҳридан Косонсой сари юрсангиз, намунали лойиҳа асосида бунёд этилган замонавий уйлар қад ростлаган янги даҳа бошланади. Туманининг "Булук" маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудидаги мазкур даҳада 2009—2012 йиллар мобайнида замонавий типдаги 147та янги уй, 315 ўринли мактаб, стадион, савдо-маиший хизмат кўрсатиш шохбчалари қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Янги даҳанинг аксарият фуқаролари ўқитувчилар бўлгани боис асосий кўчага "Зиёкор" номи берилди. Яқинда педагог Дилором Мўминова ҳамкасб қўшилари билан

ҳовли тўйини нишонлади.

— Юртбошимиз ташаббуслари билан ўқитувчиларга кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрликдан жуда мамнунимиз, — дейди Дилором Мўминова. —

Xushxabar

Шинам, кенг ҳовлига кўчиб келдик. 15 йилга имтиёзли кредит олиб, тўрт хонали замонавий уйга эга бўлдик.

"Зиёкор"да ҳовли тўйлари ўтказилаётган шу кунларда замонавий меъморчилик лойиҳаси асосида яна 35та янги уйлар қурилиши бошланди.

Ғанишер АКБАРОВ
Наманган

Янги иш ўринлари

коллеж битирувчилари ҳисобида тўлдирилади

Миллий матбуот марказида "Ўзавтойў" давлат акциядорлик компанияси томонидан "Республика ҳудудидаги умумий фойдаланувда бўлган ҳамда ўзбек миллий автомагистрalli таркибидagi автомобиль йўллари ни сақлаш, таъмирлаш ва қайта қуриш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар" мавзусида матбуот анжумани ўтказилди.

Анжуманда юртимизда автомобиль йўллари қурилиши масаласига алоҳида эътибор қаратилаётгани таъкидланди. Юртбошимизнинг 2010 йил 21 декабрдаги «2011—2015 йилларда инфратузилма, транспорт ва коммуникация қурилишини ривожлантиришни жадаллашти-

Matbuot anjumani

риш тўғрисида»ги қарори соҳа истиқболи йўлида муҳим аҳамиятга эга бўлаётгани айтиб ўтилди.

— 2011—2015 йилларда Ўзбек миллий автомагистрalli таркибидagi автомобиль йўллари қуриш, реконструкция қилиш ва ҳолатини яхшилаш дастурини амалга ошириш натижасида 11800дан ортиқ янги иш ўринлари яратилиши кўзда тутилган, — дейди "Ўзавтойў" ДАК бошқарув раиси ўринбосари Шухрат Назаров. — Қурилиш, таъмирлаш ишларини жадал олиб бориш мақсадида қўшимча яратилаётган иш ўринларига коллеж битирувчилари — кичик мутахассисларнинг ишга қабул қилиниши ҳам аниқ белгиланган.

Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

"Саломатлик поезди" —

Қорақалпоғистонда

"Соғлом авлод учун" Халқаро хайрия жамғармаси ва "Ўзбекистон темир йўллари" ДАК ҳамкорлигида ташкил этилган навбатдаги "Саломатлик поезди" Қорақалпоғистон Республикасининг шаҳар ва туманлари, қишлоқ ва овуллари томон йўл олди.

Малакали врачлар, тажрибали ҳамширалар ва мутахассислар томонидан оналар ва болалар тиббий кўриқдан ўтказилиб, аҳолининг тиббий саводхонлиги оширилмоқда. Кам таъминланган оилаларга му-

рувват ёрдамлари кўрсатилди.

"Саломатлик поезди" биринчи навбатда экологик нокулай шароитда истиқомат қилаётган аҳолига, айниқса, ижтимоий ҳимояга муҳтож беморларга, ҳудуддаги барча

"Мурувват", "Меҳрибонлик", "Саховат" уйлари, шифохоналарга, туғуруқ мажмуаларига ҳамда махсус мактаб-интернатларга тиббий ёрдам кўрсатиши режалаштирилган.

Шерзод ҚУРБОНОВ

Тўғарақлар гавжум

Сергели туманидаги 322-умумтаълим мактабида "Ўқувчиларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш ва касб-хунарга йўналтиришда оила, маҳалла ва таълим муассасаларининг роли" мавзусида илмий-амалий семинар бўлиб ўтди.

Тадбирда Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармаси, шаҳар адлия бошқармаси, туман ИИБ вакиллари, маҳалла фаоллари ҳамда ўқувчилар иштирок этишди. Семинарда ўқувчиларнинг дарсдан бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш, уларнинг ҳуқуқий маданиятини оши-

риш борасида фикр алмашилди, Кулолчилик, чизмачилик тўғараги фаолияти билан танишилди.

— Мактабимиздаги кўғирчоқ театри, рақс, кулолчилик, чизмачилик, шахмат-шашка, кураш, кикбоксинг тўғарақлари доимо ўқувчилар билан гавжум. "Баркамол авлод" болалар маркази ходимлари мактабимизга келиб, машғулотлар олиб боришади. Дарсдан сўнг ўқувчиларимизнинг устозлари ҳамроҳлигида тўғарақ машғулотларига қатнаши ота-оналар учун ҳам қулайлик туғдиради, — дейди мактаб директори, халқ таълими аълочиси Барно Тўғрнова.

Б.АХМЕДОВ

Jarayon

Ўқув жараёнини интеграциялаш жуда кенг қамровли жараён. Таълим, илм-фан ва ишлаб чиқариш яхлитлиги илм олишни изланиш билан, изланишни ишлаб чиқариш билан бирга олиб бориш демакдир. Жараён бир-бирини тўлдирса, ҳар бир соҳада қўллаётган натижа ва самара тезда бўй кўрсатади. Ҳамкорликнинг ҳар томонлама манфаатлилиги илмий тадқиқот муассасаси, олий ўқув юрти ва ишлаб чиқариш корхонаси ўртасидаги ҳамжиҳатлик ришталарини янада мустаҳкамлайди, жараёнинг узвийлик ва узлуксизлигини таъминлайди. Бунинг самараси ўлароқ талаба лабораториядаги илмий лойиҳалар иштирокчиси бўлади, илм-фан натижалари фанга, таълимга аудиториянинг ўзидаёқ кириб келади. Мутахассис салоҳияти эса ишлаб чиқариш кўрсаткичи, суръат ва сифатининг ўсишига йўналтирилади. Бошқача айтганда, илм-фан, таълим ва ишлаб чиқариш интеграцияси мутахассис салоҳияти гарови, тараққиёт кафолатидир.

балки фан ўчоғи сифатида ҳам фаолият олиб борилади кўзга ташланади, — дейди университетнинг илмий ишлар ва халқаро алоқалар бўйича проректори, геология-минералогия фанлари доктори, профессор Ҳожиакбар Тўйчиев. — Илмий мактабларнинг мавжудлиги таълим ва илм-фан интеграциясини кучайтиради. Қолаверса, олий ўқув юртининг қўллаб йўналишларда таянч олий таълим муассасаси бўлгани, бой тарихий тажриба, мустаҳкам моддий-техник база, ўқув адабиётлари, кадрларга эгаллиги қўллаб бошқа олий таълим муассасалари, илмий тадқиқот муассасалари билан ҳамкорлик олиб бориш-

таъминланган. 2006—2012 йиллардаги халқаро лойиҳалар сони эса 14тани ташкил этади.

Инновацион ғоялар, технологиялар ва лойиҳалар республика ярмаркаси юқори технологик ишлаб чиқаришнинг ўсиши учун шарт-шароит яратиш, илмий салоҳиятдан мамлакатнинг иқтисодиёти ва ижтимоий соҳасини ривожлантиришнинг долзарб муаммоларини ҳал қилишда самарали фойдаланиш, шунингдек, илм-фан ва ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлашга хизмат қилаётди. Айтиш жоизки, университет жамоаси ақлзаковат маҳсули бўлмиш сўнгги ихтиро ва кашфиёт-

раҳбарлигида “Операторлар алгебраси ва унинг татбиқлари” мавзусида семинар ташкил этилмоқда. Мунтазам фаолият олиб боровчи талбирлар — “Функционал анализ ва унинг татбиқлари” ва “Алгебранинг замонавий масалалари ва татбиқлари” мавзуларидаги доимий семинарларда ҳам Математика институти олимлари У.Розиқов, Б.Омиров, А.Худойбердиев мунтазам иштирок этиб келяпти. Ҳар ҳафта-нинг душанба кунини профессор А.Аъзамов раҳбарлигида “Динамик системалар” мавзусида, сешанба кунини академик М.Салоҳидинов раҳбарлигида “Дифференциал тенглалар ва спектрал анализ” мавзусида, чоршанба кунини “Дифференциал тенглаларнинг замонавий муаммолари” мавзусида илмий

Таълим, илм-фан ва ишлаб чиқариш: ИНТЕГРАЦИЯ МУҲИМ МАСАЛА

Юртимизда илмий салоҳиятни ривожлантириш, ундан самарали фойдаланишга катта эътибор қаратилган. Юртбошимизнинг 2011 йил 20 майдаги «Олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида амалга оширилаётган ишлар ҳам олий таълимни юксалтиришга, фан ва таълим интеграциялашувига хизмат қилаётгани ҳар бир олий таълим муассасаси мисолида яққол кўзга ташланади. Қарорда ўқув юртлари ва илмий муассасалар негизда ўқув жараёнининг илмий-тадқиқот ишлари билан интеграциялашувини янада чуқурлаштиришни назарда тутадиган ўқув-илмий комплекслар ва марказларни ташкил этиш вазифаси ҳам белгиланган эди. Мана шу вазифа ижросини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Миллий университетида ҳам бир қатор ишлар амалга оширилди. Фанлар академияси илмий тадқиқот муассасалари — Ядро физикаси, Полимерлар кимёси ва физикаси ҳамда Микробиология институтлари билан ҳамкорлик алоқалари янада мустаҳкамланди. Ҳамкорлик натижасида физика факультетида “Ядро ва назарий физика”, кимё факультетида “Полимерлар кимёси”, биология-тупроқшunoslik факультетида “Микробиология” ўқув-илмий-комплекслари ташкил этилди. Бу комплексларнинг низоми, қўшма дастури ва иш режалари ишлаб чиқилди. Ўқув-илмий

комплекслари режасига кўра, илмий тадқиқот институтлари олимлари дарс жараёнига, шунингдек, битирув-малакавий ишлари, магистрлик диссертацияларига раҳбарлик қилишга жалб этилади. Жумладан, профессор-ўқитувчиларга етарли миқдорда соатбай фонднинг ажратилиши, ҳар ойда ўтказиладиган йиғилишларда илмий тадқиқот институтлари олимлари иштирокини тўлиқ таъминлаш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳам эътиборга молик.

Дарвоқе, қарор доирасида Тадқиқотларнинг физикавий-кимёвий усуллари лабораторияси, Ҳужайра технологияси, ўсимликлар протеомикаси, метобонимикаси ва функционал геномикаси лабораторияси энг замонавий анжомлар билан жиҳозланмоқда. Буларнинг бари амалий машғулотларнинг тўғри ва самарали олиб борилишига хизмат қилиши ва талабаларни илмий фаолиятга йўналтириши билан аҳамиятли. Қулай шарт-шароит натижасида талабаларнинг илмий ишлари фаннинг назарий масалалари билангина эмас, ишлаб чиқариш муаммолари билан ҳам боғланган. Бу орқали нафақат ишлаб чиқариш муаммолари ҳал этилади, балки олий ўқув юртининг илмий салоҳияти мустаҳкамланади ва инновацион фаолиятга асосланган ўқув жараёни интеграциялашади.

— Ўзбекистон Миллий университетининг ўзига хос жиҳатлари талайгина бўлиб, шулардан бири олий таълим муассасасида фан мактаблари шаклланиши, узок йиллик тарихи давомида ўқув юрти нафақат таълим,

га имкон беради. Ҳамкорликнинг кенг қулоч ёзиши ҳам, шубҳасиз, интеграция жараёнини жадаллаштиради. Илм-фан ва таълим интеграциясидан кўзланган мақсад эса ёшларнинг интелектуал салоҳиятини оширишдир.

Яратилган шарт-шароит ва қулайликлардан самарали фойдаланиб, олий таълим муассасасида талабага илмий тафаккур қилишни ўргатсак, онгига илмга, янгилликка чанқоқлиқни сингдирсак, келгуси фаолиятида ҳам илмий яратувчанликка ўч бўлади, ташаббусни қўлга ола билади. Ишлаб чиқариш механизмининг бир бўлаги сифатидагина эмас, балки янгиллик яратувчи, соҳа ва тизимни яхшилашга, тақомиллаштиришга хизмат қилувчи мутахассис бўлиб етишади.

Маълумот ўрнида келтирадиган бўлсак, университетнинг 83та ихтисослик кафедраларида инновацион корпоратив ҳамкорлик асосида 382та битирув-малакавий иши, 263та магистрлик диссертацияси ҳамда 14та ҳўжалик шартномаси маъзулари ишлаб чиқаришнинг илмий-технологик муаммоларига йўналтирилган. Кафедраларда бажарилаётган 767та илмий ишларнинг мавзулари ва инновацион корпоратив ҳамкорлик йўлга қўйилган корхоналар томонидан берилгани илмий изланиш натижаларининг қиймат тугдиришига, амалиётга жорий этилишига хизмат қилади. Умумий ҳисобда 2012 йили университет миқёсида 84та лойиҳа ва 20та ҳўжалик шартномаси амалга оширилган бўлиб, лойиҳаларда иқтидорли талабаларнинг иштироки ҳам

лар кўргазмасида кафедралар ҳамда инновацион гуруҳлар томонидан яратилган илмий ишланмалар билан мунтазам иштирок этиб келмоқда. Қувонарлиси эса, мазкур ярмаркада изланувчан талабалар билан ишлаб чиқариш корхоналари ўртасида шартномалар тузилмоқда.

— Олий таълим муассасида талабаларни илмий фаолиятга йўналтириш, илмий иш олиб боришга шарт-шароит яратиш, рағбатлантириш мақсадида ҳам қатор тадбирлар амалга оширилмоқда, — дейди илмий ишлар бўйича проректор муовини Абдували Холиқов. — Масалан, университетда иқтисод қилинган фонд мавжуд бўлиб, иқтидорли талабаларнинг илмий ишларини молиялаштиришга қаратилган. Ўқув-илмий комплексларда, ҳамкор илмий-тадқиқот институтларида таълим самаралорлигини ошириш мақсадида режалли фаолият олиб борилапти. Мисол учун, фалсафа факультети қошидаги Фалсафий тадқиқотлар ўқув-илмий комплексига ўқув йили сўнгига қадар ташкил этилиши кўзга тутилаётган семинарлар, илмий-амалий конференциялар ва бошқа тадбирларнинг режаси тузиб чиқилган. Яқинда режага биноан университет қошидаги Математика институти билан “Алгебра ва функционал анализ” кафедраси ҳамкорлигида хоржий давлатларнинг етакчи олимлари иштирокида республика илмий конференцияси юқори савияда ўтказилди.

Бундан ташқари, Математика институтида ҳар ҳафта академик Ш.Аюпов

семинарлар ташкил этилиб, “Дифференциал тенглалар” кафедрасининг барча профессор-ўқитувчилари, талдашчи ва талабалар фаол иштирокчига айланишяпти. “Алгебра ва функционал анализ” кафедрасининг бакалавр, магистрант ва тадқиқотчилари ҳам илмий-тадқиқот муассасасининг доимий эътиборида.

Ўқув адабиёти ва дарсликлар яратиш борасида муштарак фаолият фаннинг энг сўнгги ютуқ ва натижаларининг таълимга кириб келишига хизмат қилаётгани янада аҳамиятли. “Математик физика” кафедрасининг академика Шавкат Алимов Математика институтининг катта илмий ходими, профессор Равшан Ашуров билан биргаликда “Математик анализ асослари” дарслигининг 1-қисминини яқунлаб, айни кунда дарсликнинг 2-қисми устида иш олиб бормоқда.

Илм-фан ва таълим интеграцияси йўлидаги ҳамкорлик уфқлари кенгайиб бормоқда. Олий таълим муассасасида ҳар иккала жараёнинг муштараклиги натижасида талабалар изланишлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва ундан фойдаланишга йўналтирилатири. Юксак эътибор ва илм эъсидан камол топган ёшлар ҳатто университетнинг ўзида ҳам кичик бўлса-да, ишлаб чиқаришни ташкил этишга уринишмоқда. Хуллас, Ўзбекистон Миллий университетида ўқув жараёнини интеграциялаш бўйича олиб борилаётган ишлар ўзининг ижобий самарасини бераяпти ва бу ҳар томонлама манфаатли бўлмоқда.

Санобар ЖУМАНОВА,
“Ma'rifat” мухбири

Гулойим етти ака-ука орасида ягона қиз бўлиб ўсди. Рўзгор ишларида онасига ҳамиша ёрдамчи эди. Болаликдан меҳнатсевар бўлиб ўсди. Укаларининг тарбияси билан ҳам шуғулланар, дарс тайёрлашига кўмаклашарди. Шулар сабабми, ёки бошланғич синфдаги ўқувчи Зулфия опага, отаси — биология фани ўқитувчиси Бебит акага ҳавас қилибми, ҳеч иккиланмай ўқитувчилик касбини танлади. Мана, БухДунийнинг бошланғич таълим педагогикаси факультетини сиртдан ўқиб, Олот туманидаги 12-мактабда иш бошлаганига ҳам чорак асрдан ошди. Утган йиллар мобайнида меҳнатсеварлиги, қийинчиликлардан қўрқмай олға интилиши боис Бахринбаёт қишлоғининг сеvimли ўқитувчисига айланди.

Мустақиллигимизнинг 21 йиллик тўйи арафасида Гулойим Жаллиеванинг меҳнатлари муносиб баҳоланди. Муаллима Президентимиз фармонида асосан «Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси» деган юксак унвонга сазовор бўлди.

Кўргазмасиз машгулот самарасиз

Навбатдаги математика дарси. Ўқитувчи ўзи ясаган «Кўғирчоқ театри»ни ишга солиди. Бобо ва бувасидан қочиб келадиган Бўғирсоқвой ногаҳон айёр тулкининг қўлига тушиб қолади. Айёр тулки ўлжасини ейишга, Бўғирсоқвой эса унинг чангалидан қутулишга ҳаракат қилади. Эзгулик тарафдори бўлган болажонлар сеvimли қаҳрамонларининг омон қолишини истайдилар. Тулки муросага келади. Аммо бир шарт бор. Бўғирсоқвой тулки берган мисол ва масалаларни тез ва тўғри еча, озод қилинади. Топшириқлар ёзилган кўча доскадаги парда очилади.

Бошланғич синф болаларида ўйинга мойиллик кучли бўлади. Мусобақа кўринишидаги дарслар эса мавзуларни қийинчиликсиз ва зерикисиз ларсиз ўрганишни таъминлайди. Масалан, ўқувчилар оддийгина кўпайтириш ва бўлиш жадвалини ёд олишда қийнашади ёки ёдлаганларини тез эсдан чиқариб қўйишади. Агар ҳар дарсда озгина вақт ажратиб, «Занжир» ўйини ўтказиб турилса, болалар сабоқни осон ўзлаштиради. Бунда навбати келган ўқувчи қарра жадвалини эсдан чиқарса ёки билмаса, занжир узилади — гуруҳнинг бали тушади. Оқибатда у айни мавзунини яхши ўзлаштириб келган ўртоқларининг меҳнатини йўққа чиқаради. Синфдошлари олдида

Илг'ор tajriba

давомида орқа партада ўтирган ўқувчини ҳар доим ҳам назорат қила олмастайи мумкин. Бола эса аста-секин шунга мослашиб қолади. Алмашиб ўтказиш усулида ўқувчи агар орқа партада пайти озгина дангасалик қилса, биринчи партада ўтирганда фаоллиқа ўрганиши қийин кечишини яхши билади. Қолаверса, болаларнинг кўзи доскани яқин ва узоқдан кўришга мослашади, ота-оналарнинг хавотирига ҳам ҳолат қолмайди.

Изланишдан чарчамайди «яхши муаллим»

— Олот тумани вилоят марказидан анча олисда жойлашган, — дейди туман ХТМФМТЭБ мутахассиси Гулшан Каримова. — Аммо Гулойим Жаллиева ҳар бир тадбир, семинарда — ҳоҳ туман маркази, ҳоҳ бошқа шаҳар ва туманларда бўлсин — албатта, фаол иштирок этади. Маърузалар қилиб, танловларда ғолибқа эришиб келади.

Ҳамиша янгиликлардан бобабар бўлишга интиладиган муаллима ўқиб-ўрганишдан чарчамайди.

ЎРГАНИШДАН ТЎХТАГАН ЎРГАТА ОЛМАЙДИ

ёхуд Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси
Гулойим Жаллиеванинг педагогик фаолиятига чизгилар

Ўқувчи баҳоси, аслида, ўқитувчиники

Авваллари бир хил услубда дарс ўтиш, қуруқ ёдлатиш натижасида айрим болалар чаласавод бўлиб қоларди. Айниқса, паст ўзлаштирувчи ўқувчини синфдан қолдириб «жазалош» мурғак кўнгилни синдириб қўярди.

Гулойим эндигина ишга киришиб, кўнжак ўқитувчи сифатида танила бошлаган кезлари эди. Ўқувчиларидан бирининг отаси мактабга келиб, «Шахсан ўзингга айтганидан гапим бор», деди. Муаллима дарс тугагач, болаларни таърифуга чиқариб, отахонни синфга таклиф қилди.

— Қизим, ёш муаллима экансан, сен ҳақингда яхши гаплар эшитдим. Ўғлимни бу йил тўртинчи марта синфдан қолдиришмоқчи. Илтимос, у билан дарсдан сўнг бўш пайтларингда бир шуғулланиб кўр. Ахир, ўғлимнинг эс-хуши жойида-ку — дея йиғлаб юборди ота...

Муаллима эркак кишининг бу қадар ўқсинганини қўрмаган эди. Ўзининг ҳам юраги алланечук бўлиб, кўзига ёш келди.

— Майли, — деб рози бўлди. — Эртадан машгулотларни бошлаймиз. Бор кўчимни сарфлаб, астойдил ҳаракат қилиб кўраман.

Муаллима, энг аввало, болаининг нима учун ўқишга ҳаваси пастлигини аниқлади. У бироз ўйинқароқ бўлган. Синфда ўқувчилар билимига қараб гуруҳларга бўлиб ўқитилмагани, индивидуал ишланмагани боис янги билимларни ўзлаштира олмаган. «Иккичи» деган тамға эса ўзига ишончини бутунлай йўқотиб, уқувсиз болага айлантириб қўйган. Гулойим бутун маҳорати, билим ва тажрибасини ишга солиб, у билан ўйин тарихида машгулотлар олиб борди. Болада ўқишга ҳавас, ўзига ишонч уйғотди...

— Ўқувчим бир йил деган-

да тўртчилар сафига қўшилди, — дейди муаллима. — Мактабни тамомлаб, ажойиб тадбиркор бўлиб етишди. Йиғирма олти йиллик педагогик фаолиятим давомида шунинг ангадимки, боланинг иккичиси бўлмайди. Ўқувчи билимига қўйилган паст баҳо эса, аслида, ўқитувчисига берилган баҳодир.

Хусниҳати бир хил ўқувчилар

— Гулойим Жаллиева олтинчи марта 1-синф ўқувчиларининг саводини чиқарапти, — дейди мактаб директори Нарзилло Холлиев биз билан суҳбатда. — Эътиборлиси, синфдаги барча ўқувчининг хусниҳати бир хил, ҳарфларни мунчоқдек териб ёзишади. Таълим самарадорлигини текширишга келган мутахассисларнинг «Нима, бу ўқитувчинингиз ёзма ишларни битта ўқувчига кўчиртириб қўйганми?» деган пайтлари ҳам бўлган.

Директорнинг бу мактовиди сабабини муаллима қуйидагича изоҳлайди:

— Ўқувчилар ўқиш-ёзишнинг ўрганиб, савод чиқаргунча бўлган вақт ўқитувчи учун энг қийин давр ҳисобланади. Болалар ёзишни қанчалик кўп машқ қилса, шунчалик тез савод чиқарадилар. Буни дафтарларига бажартирсам, биринчидан, иқтисодий зарар бўлади. Иккинчидан, ўқувчи ёзиб, ўчириш асносида дафтарни бўшага қўзи ҳам, ўзи ҳам ўрганиб қолади. Бу кейинчалик одатга айланади. Шунинг учун ҳар бир ўқувчимга 30х40 сантиметр ўлчамдаги бир томони катачка, иккинчи томони йўл-йўл чизикли доскачалар ясаттириб олдим. Улар ҳар бир ҳарфни, рақамни чиройли ёзишни ўша тахтада машқ қилишади. Ёмон чиқса, ётиқча билан ўчириб, қайта-қайта ёзадилар. Шу тариқа чиройли, хатосиз ёзиш қўникмасини пухта ўзлаштириб олишади. Дафтарлари ҳам тоза-озода туради.

— Болалар, Бўғирсоқвойга ёрдам берамизми? — дейди муаллима, ҳаяжон билан ўзига боқиб турган ўқувчиларга. — Ҳар бирингиз мисол ва масалаларни тўғри ва тез ечангиз. Бўғирсоқвойни қутқариб қоласиз.

Ўқувчилар бир-бирларидан орқада қолмасликка, қаҳрамонларига ёрдам беришга ҳаракат қилиб, топшириқни бажаришга киришадилар.

— Бундай эртақ дарс болалар диққатини бир нуктага жамлашга, чаққонлик ва топқирликка ўргатади, — дейди муаллима. — Ўқитувчи изланиш, ижод қилиши, ҳар бир машгулот бетакор тарзда ўтишига тайёрланиши керак. Эртақ ва ривоятларни дарс мағзига киритиш учун болаларнинг синфи, ёш хусусиятларини ҳисобга олиш зарур. Ўқувчилар ҳар бир машгулотни интиқиб кутса, дарс асосида зерикмаса, ўтилган мавзуларни яхши ўзлаштира, демак, ўқитувчи ўз мақсадига эришган, аниқроғи, зиммасидаги вазифани бажарган бўлади.

«ичидан зил кетган» бола уйига бориб, қарра жадвалини кўнг билан ёдлайди, баллиларини мустаҳкамлаш учун мисоллар ечади.

Ҳамма биринчи партага ўтиради

Ота-оналарни энг кўп ташвишлантирадиган муаммо ҳам ана шунда. «Охириг парталарда ўтирадиган болалар дарсини яхши ўзлаштира олмайдилар, диққати бўлинади, ўқитувчи назоратидан четда қолади» деган ўй ота-оналарни ҳамиша хавотирга солади.

Гулойим Жаллиева бу муаммо ечимини топади:

— Қўриб турганингиздек, парталар уч қатор қилиб қўйилган. Демак, учта биринчи партада олти ўқувчи ўтиради. Мен болаларнинг жойини ҳар ҳафта охириг партадан бошлаб алмаштириб тураман, — дейди муаллима. — Шунда ҳар бир ўқувчи ойда бир ҳафта биринчи партада ўтиришга муваффақ бўлади. Ўқитувчи йил

— Ўқитувчи изланишдан тўхтамаса, маҳорати сайқалланиб, ижод қилишга, янгиликлар яратишга иштиёқи ошиб бораверади, — дейди у. — Ҳамкасбларининг дарсларини кўп кузатаман, каттадир-кичикдир ҳар бирдан ниманидир оламан. Агар ўқитувчи ўрганишдан тўхтаса, ўргата олмайдилар.

Ҳа, Гулойим Жаллиева ана шу изланишлари, ўқиб-ўрганишлари туйғайли «Яхши муаллим» деган номга муносиб бўлди. Ота-оналар хурмати, ўқувчилари муҳаббатини қозонди. «Боболар жасорати абадий яшайди», «Нон — ризқ-рўзимиз» каби дарс ишланмалари, тадбир сценарийларидан иборат методик қўлланмалар яратди. Айни кунларда эса «Ўқувчилар билимидаги бўшлиқларни аниқлаш ва тўлдириш учун қўшимча машгулотлар» қўлланмаси устида изланапти.

Сора ТОШЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

Она мактабимиз бизни қомиллик сари етаклайди. Мен барча тенгдошларим қатори тўққиз йил мобайнида мактаб кучоғида таълим-тарбия олмакдаман: ўздан каттага салом беришни, Ватанини севишни, меҳнатсеварликни, эзгуликни қадрлашни, ота-онага ғамхўрликни, дўстни ардоқлашни... ҳусласи калом, барча яхши фазилатларни шу азиз мактаб бағрида ўргандим.

Мана, яна кўнғироқ жеранглади. Кўнғилим негадир талпинди — она мактабим билан дийдорлашиб, меҳрибон устозларим, қадрдон синфдошларим соғинчи, Ватанимнинг менга бўлган юксак ишончини оқлашга интилиш ҳаяжони эди бу.

Тонг саҳар қўлимга гулдаста билан она мактаб кучоғига отландим. Ўқувчилар ўзида йўқ шод. Уларнинг нигоҳидан мактабни қанчалар соғинганларини, мактаб ҳаёти-мизини унутмас бўла-га айланиб улгурганини англадим.

Янги ўқув йили ҳам бошланди. Бизни хурсанд қилган ҳолатлардан бири бебаҳо ҳазинамиз бўлиши кутубхонамизнинг янада бойигани бўлди. Кутубхонамизга юздан ортиқ ўзбек ва чет тилларидаги илмий, бадиий адабиётлар келтирилибди. Мактабимизда қўшимча илмий адабиётлар билан ишлаш, иқтидорли ўқувчиларнинг бўш вақтини унумли ўтказиш тўғриси йўлга қўйилган. Бунинг самараси ўлароқ, ўтган ўқув йилида уч нафар ўқувчимиз — 8-синф ўқувчилари Зарина Истамова информатика, Тўйбова Мухаммадова француз тили, 7-синф ўқувчиси Зарина Раҳмонова француз тили фанидан билимлар беллашувининг вилоят босқичи совриндори бўлган бўлса, 7-синф ўқувчиси Нозигул Насуллаева география фанидан республика босқичида фахрли II ўрин соҳибасига айланди...

Муниса ЭСОНОВА,
Шофиркон туманидаги
3-мактабнинг 9-синф ўқувчиси

Жаҳонда ўқитувчи деб аталмиш улуғ зот, мактаб деб аталмиш муқаддас дароҳ бўлмаганида, бу дунё жаҳонга юз тутган бўларди. Илм-маърифатнинг ўчоғи, нодонлиқни барбод этувчи куч мактабдир. Мен ўз устозларим, жоноҳон мактабим билан фахрланаман. Билим чўққиларини эгаллашим учун барча имкониятларни очиб берган буюк юрт фарзандиман! Ватанимиз мустақилликка эришгандан кейин Ўзбекистон мактаблари кундан-кунга ривожланиб, юксалиб бормоқда.

2009 йил биз учун жуда қувончли йил бўлди. Шу йили Давлат дастури асосида мактабимиз капитал реконструкция қилиниб, замонавий асбоб-уқунлар, ўқув қуроллари ва компьютерлар билан таъминланди. Севишли масканамиз янада чирой оғди. Бундай ғамхўрлик учун биз давлатимиздан, Президентимиздан ниҳоятда миннатдоримиз. Бунга жавобан фақат аъло баҳоларга ўқиб, шу юртга муносиб фарзанд бўлаётимиз керак.

Муниса АБДУЛЛАЕВА,
Ҳазорасп туманидаги 36-мактабнинг 9-синф ўқувчиси

Биз катта оиламиз. Ҳар гал дастурхон атрофида йиғилганимизда суҳбат мавзуси мактабга бориб тақаллаверди. Чунки тўқсон ёшга қирқан бободан тортиб шу йил 1-синфга қабул қилинган синглимнинг ҳаёти ҳам сен билан боғлиқ, мактабим. Сенинг тарбиянг эзўқ ўтими билан алоқадор. Бобомнинг айтишича, мактабимиз бундан саккам бир аср аввал ҳашир йўли билан барпо этилган, бор-йўғи унмагина синфхонаси бўлган экан. Бобомнинг хотиралари менга сенинг ўтмишини эслатаверди. Бобом ҳикоя қилади:

— Эски лаптадан онам тиқиб берган сумкага дафтар, китоб, пероли рўзкамизни солардик. Қўш қўнлар етишмовчилик сабаб акам билан навбатима-навбат мактабга борардик. Чунки икковимиз учун чопон ва қалиш битта эди. Биримиз қийиб борсақ, иккинчимиз уйда қолардик. Ёмғирли кунларда мактабга бориш азоб эди...

Бобомнинг айтилишича, кўз олдимга янги ўқув қуроллари билан лиқ тўла сумка — 1-синф ўқувчиларига бериладиган Президент совғиси, эскирмаданок наир этиладиган дарсликлар келади. Физика, кимё, биология, лаборатория хоналарида ўтказган ишларимизнинг ҳар бирини ақл бовар қилмас мўъжизага қийёслаш мумкин.

Мактабим, сен менинг faxrim, гурурим, iftixorimsan. Бундай дешига асос бор. Чунки сен давлатимизнинг иқтидорли болаларини қўллаб-қувватлаш борасида олиб бораётган ислохотларнинг ёрқин намунасисан. Мактабимизга ўқувчи ва ўқитувчилар танлов асосида қабул қилинади.

«Азиз мактабим! Мен яна сенинг бағриндаман. Вужудимда янги куч-қувват, руҳимда билим олаҳи чексиз иштиёқ, яна тавтирдан кайтдим. «Билимлар кўни» иштиросида қатнашган биринчи кўнғироқ жерани ҳали ҳам қўлоғимда. Ассалом, жоноҳон мактабим! Ассалом, болалигимни пошчиликка айлантирган севишли маскан! Ўз эртасини юрт келажиги билан узвий боғлаган, қалби келажакка бўлган орзу-умидлар билан тўлиб-тошган, ўқувчинини яна бағринига олган, сени соғиниб келдим, азиз мактабим!

Гўзал ДЎСТОВА,
Китоб туманидаги 1-ихтисослаштирилган
давлат умумтаълим мактаб-интернатининг
8-«Б» синф ўқувчиси

Мактаб ёш авлодни миллатнинг дардига дармон бўладиган, элим деб, юртим деб ёниб яшайдиган, мамлакатнинг юксак парвозига зўр қанот бўладиган қомил инсонни воёга етказадиган қўлтуғ зўшадир.

Дил тугъни, ҳаёт ичида
Келажакка боқар кўзларим.
Бир умр қол қалбим тўрида,
Менинг азиз — ёшлик йилларим,
Ўқувчилик — олтин дамларим!

Шоир таърифлаганидек, биз — ўқувчилар олтинга тенг бебаҳо дамларимизни фақат илм олишга сарфлашимиз керак. Бу билимлар асосида келажакда Ватан равақига муносиб ҳиссамизни қўйишимиз лозим.

Шабнам ХОТАМОВА,
Чирчиқ шаҳридаги 21-мактабнинг 8-«Б» синф ўқувчиси

МАКТАБ — ЎҚУВЧИ НИГОҲИДА

Insholar tanlovi

Инсон қачон эзгуликлар сари бел боғлайди, қай куч дилдаги бурждорлик ҳиссини теранроқ илғашига туртки бўла олади? Албатта, унга билдирилган ишонч, эътибор ва ғамхўрликлар! Истиқлол йиллари таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилгани замирида том маънода баркамол шахсларни тарбиялаш билангина Ватанимизнинг буюк келажиги бунёд этиш мумкинлигини ангайиш тасдиғи мумкин. Қувончлиси, фарзандларимиз бу меҳнатларни дилдан хис этиб, ўзларидаги бор иқтидорни намойиш этишга ҳаракат қилишмоқда. Бугун мактаб парталарида ўтирган ўғил-қизларимиз теран нигоҳлари билан жамиятимизда рўй бераётган ўзгаришларни таҳлил эта олишадди. Қиммларнинг авлоди экани, эртага не ишларга қодир бўлмоқлари жоизлигини яхши билишадди. Ва айти пайтда олдиларига қўйган мақсадларига эришмоқ учун қандай илмларни қай тарзда эгалламоқлари зарурлиғи ҳусусида ҳам мушоақада юриштишга қодир! Шу маънода таҳсил олаётган мактаблари ҳақида ҳам ўз тасаввурлари бор. Чунки «ахборот асри» номини олган давр уларнинг олам билан яқиндан таниш-ишлари учун имконият яратди. Демак, улар қийёслаш, таққослаш, ҳавас қилиш ёки шукроналик ҳиссини туйиш орқали ҳам ўз мактабларидаги янгилигини ва ўзгаришларини кўра олади.

Республика микёсида ўтказилган «Ассалом, мактабим!» иншолар танлови, айтиш мумкинлиги, шу нуктаи назардан қараганда беғубор қалбларнинг изхорини, дилдаги сўзларини қорозга кўчириш имконини берди. Биз куйида ҳакамлар хайъати томонидан юқори баҳолаган ижодий ишлардан олинган сатрларни ҳукмингизга ҳавола этаёғимиз.

Дарҳақиқат, мактаб — инсоннинг энг азиз дамлари ўтган, оппоқ тонгдек нури ва покиза тўғйўларни қамол топаган, илм ва ақл чўққиси сари етаклаган муқаддас маскан! Инсоннинг маънавий олами ана шу азиз масканда юксалади. Шунинг учун бўлса керак, мактаб барча юртларда, ҳамма замонда ҳам жамики инсонлар учун мўътабар даргоҳ саналган.

Мактаб! Бу сўзни эшитганда ҳар биримизнинг қалбимиз қувончга тўлиб, қандайдир бир ҳаяжон билан мактаб остонасига илк қадам қўйганимиз эсимизга тушади. Ўсиб келаётган ёш авлод яхши тарбияни қаердан олади? Албатта, тарбия ўчоғи бўлиши ошадан, сўнгра эса «иккинчи уй» деб таърифланадиган жоноҳон мактабдан...

Ҳар бир инсоннинг ўз олдига қўйган мақсадлари ва орзулари билангина қай бир менинг ҳам ўз режаларим бор. Келажакда ўқитувчилик касбини эгаллаб, қалби пок ва беғубор ўқувчиларга устозлик қилмоқчиман. Буюк бобомиз, ғазал мулкининг султони Мир Алишер Навоий муаллим ва устозлар ҳақида шундай ёздади: «Муаллим зоти эзгулик ва маърифат йўлининг беминнат чароғбонидир». Мен ҳам келажакда мана шундай йўлни ёритувчи чароғбон — ўқитувчи бўлишни ўз олдимга мақсад қилиб қўйдим. Мана шу мақсадимга эришиш учун астойдил ҳаракат қиламан.

Ақсингул МАМБЕТНАЗАРОВА,
Нукус шаҳридаги
25-мактабнинг
9-«Ж» синф ўқувчиси

1096 нафар ўғил-қизни ўз бағрига олган қадрдон мактабимизнинг янада чирой оғганини, атроф кўжаламзорлаштирилиб, хушбўй гуллардан таралаётган ҳидни, синфдошларим билан эккан ниҳолларимиз бўй бўзилиб, сокин чайқалаётганини кўриб, беғосиёр «Ассалом, мактабим!» дея соғинчу шодлигимни баралла изхор қилишим келди:

Илм ботин совсанг, жонинг билан сен,
Энг ёзғал сеплар, онинг билан сен.
Осмоний бу ёзғал ёзғардан олдин
Топа қалб, топа шўминг билан сен.

Мактаб билим эмас, унинг қалими. Серқирра дарвозалар қалими. Уни очган ҳар ўғил-қиз униб-улғаяди, таълим ва тафаккур чироғини ёқади, иссиқ тафтидан исиниб, зиёс тафтида тобланади, болалиқнинг қуноқ лавҳалари шу даргоҳда азизда намоён. Бошимга илм чаманидан терган гулларини гулчамбар қилиб қўндирувчи, рабни бўлоқлар билан ясантирувчи, билимга муштоқ қалбимни илм булоғининг олиб ҳаёти ила қондирувчи мактабим, салом сенга!

Сифатли таълим-тарбия олиш учун яратилган тўқис шарт-шароитлардан ота-оналаримиз ҳам ҳақда мамун. Мактабни ютуқлари билан фарғларан эканман, биз ёшларга кўрсатилаётган бундай ғамхўрликка жавобан озод ва обод Ватанга содиқ, муносиб фарзанд бўлиш учун, уни кўз қорачилмдек асраб-авайлаб учун бор меҳру муҳаббатимни бераман.

Дилдора УҚТАМОВА,
Жиззах шаҳридаги 10-умумтаълим
мактабнинг 9-«А» синф ўқувчиси

Хазрат Алишер Навоий «Энг зўр зарурят мактабдир. Турмушининг кўп сирларини мактаб ўргатади», деган эди. Абдулла Авлоний эса жаҳоннинг арифтадиган, жамиятини юксалтирадиган, миллат ўзлигини таъинладиган мактаб эканлигини қайта-қайта таъкидлайди.

Мактабим, мен учун жуда қадрли бўлиб қолгансан. Кейинги баҳор сенинг бағриндан учирма бўлишимга тўғри келади. Лекин сендан айрилиш мен учун жуда оғир. Сенинг ҳар бир хонанг, ҳар бир қадам зинаоянг азиз ва муқаддас. Сендек қадрдон дўстни оламда топа олмасан керак. Ҳеч бир қаричингни дунёнинг етти мўъжизасига олишмайман.

Юртбошимиз «Ватан ва халқ мангу қолади» рисола-сида фақат билим, маърифатли жамиятгина демократик тараққиётнинг барча афзалликларини қадрлай олишини таъкидлаган. Шундай экан, биз ёшлар яратиб берилаётган имкониятларни қадрлашимиз лозим, деб биламан.

Гулчехра ТОПИЛОВА,
Чортоқ туманидаги
53-ихтисослаштирилган
давлат умумтаълим мактаби 8-синф
ўқувчиси

Ҳар тонг шоша-пиша мактабга йўл оламан. Мактаб дарвозасидан кириб борарканман, дилмида порлоқ келажикнинг қайноқ орзулари тугъи ураверади. Мактабимиз таълим тизийи самарали йўлга қўйилган билим масканларидан. Информатика хонаси компьютерлар билан таъминланган. Бундан ташқари, физика, кимё, биология, тасвирий санъат хоналари ҳам замонавий ўқув анжомлари билан жиҳозланган. Айниқса, спорт залимизда барча инвентарлар мавжуд бўлиб, бу ерда ўзимиз севишли спорт машғулотлари билан шуғулланамиз. Ҳаттоки, тенгдошларимиз «Умид ниҳоллари» спорт мусобақаларида қатнашиб, бир неча марта ғолибликни қўлга қирғиштиди. Шу йили Навоийда бўлиб ўтган «Умид ниҳоллари-2012» спорт мусобақасида мактабимизнинг беш нафар ўқувчиси бронза медал совриндори бўлди.

Мактабимизда таҳсил олиб, илк қалдирғочлари бўлган ўқувчилар ҳозирги кунда юртимиз қамоли учун хизмат қилаётган, халққа нафи етказган шахслар бўлиб етишган.

Мактабимизда жуда катта ер майдонига эга. Унинг боғида 30 туп арча қишқин-ёзин ҳам-яшил тусда, 150 дан ортиқ мевали дарахтар қўққа бўй чўзмоқда.

Азиз тенгдошларим, истиқлол фарзандлари! Биз доволардан ошган, баралла қуладиган, қўш қора, юраги оқ, ҳеч қачон ҳеч қимдан кам бўлмаган ва бундан кейин ҳам кам бўлмайдиган ўзбек халқининг фарзанди, сўйган дилбандларимиз. Ўзбекистонини истиқлол замонасида чин дилдан ва қўнт билан илм ўргатаётган тафаккур боғининг гулғунчаларимиз.

Соҳибжамол КАТТАЕВА,
Термиз шаҳридаги 11-мактабнинг
9-«А» синф ўқувчиси

Исомиддин мактаб буфетида тушлик қилиб бўлганидан сўнг информатика хонасига қараб юрди. Соат 10 дақиқа кам 15, яъни кундузги уч. Тўғарак машғулот бошланишига ҳали бор. Ўқитувчи кабинетни кўздан кечириб, компьютерларни электр тармоғига улади. Дақиқалардан унумли фойдаланиш керак, ўқувчилар етиб келгач ёқса, вақтдан ютқазини мумкин.

Белгиланган вақтга етмай, кабинетга ўқувчилар кириб кела бошлашди. 10 нафар ўқувчи ўз жойини эгаллагач, Исомиддин Музробов «Компьютер технологиясини мукамал ўрганиш курси» тўғрагининг навбатдаги машғулот мавзусини доскага қайд қилди: «Хужжатлар билан ишлашда нимага аҳамият бериш керак?».

Тўғарак аъзолари Исомиддин Музробовнинг гап-сўзларига диққат билан қулоқ тутадилар...

Дарвоқе, барча умумтаълим даргоҳларидаги сингари Қўшрабоб тумани марказида жойлашган 85-мактабда ҳам ўқувчиларнинг бўш вақтини мазмунли ва мақсадли ўтказиш муҳим масаллага айлалган. Юқорида зикр этганимиздек, мактабнинг математика ва информатика фани ўқитувчиси Исомиддин Музробов раҳбарлик қилаётган тўғаракда 7-, 8-, 9-синф ўқувчилари компьютер билан ишлашнинг барча операцияларини мукамал ўзлаштирмоқда. Тўғарак аъзолари компьютер носоз ҳолатга келганда қандай иш тутиш кераклигини яхши билишади. Хужжатлар билан ишлаш, турли график ва жадаллар тузиш, электрон дарслик, текстлардан фойдаланиш улар учун нўт эмас.

Таълим даргоҳида фанга, касбга ва спортга йўналтирилган тўғараклар ташкил этилган. Математика, информатика, рус ва инглиз тиллари, кимё, тил-адабиёт, тасвирий санъат тўғараклари нисбатан гавжум. Тўғарак раҳбарлари ўз иллик машғулотлари жадалини тузишда кўпроқ эркин мавзуларга таянишади. Ҳар бир фанга оид энг сўнгги маълумотлар, кизиқарли ахборотлар илмий-оммабоп китоблардан, интернет сайтларидан олинган. Асосий диққат-эътибор шунга қаратиладики, ўқувчи дарсда эгаллаган билим ва малакасини тўғарак машғулотлари орқали тақомиллаштирилади ва бойитиб боради.

— Мактаб педагогика кенгашининг жорий йил август

Jarayon

Ўқувчилар саломатлигини асраш соғлом турмуш тарзининг муайян қоидалари билан амалга оширилади. Ана шулар орасида спорт билан мунтазам шугулланиш алоҳида ўрин тутди. Давлат микёсида кўрсатилаётган эътибор — болалар учун спорт мажмуаларининг ишга туширилиши, турли беллашувларнинг ўтказилиши келажакда ўз махсулини беришига заррача шубҳа йўқ. 85-умумтаълим мактабида теннис, футбол, қўл тўши, баскетбол

фулланишни истаётган ўқувчи қизлар сафи кун сайин кенгаймоқда. 2012-2013 ўқув йили учун тузган иш режада мураккаб мавзулар учун кўпроқ соат ажратилган. Машқда қийин бўлса, беллашува осон бўлади, деганларидек, 8-«А» синф ўқувчиси Ирода Шомирзаева тўғарак машғулотларида ўз маҳоратини ошириб, вилоят ва республика микёсидаги мусобақаларга чиқа бошлади.

Ўқувчилар орасида ҳиссиётга берилувчан, борлиқни ўз қалб олами билан кўришга дағога муаммо туғилмайди. Бу йил мактабимизнинг 9-синфини таъмолаб, туман марказидаги қишлоқ хўжалиги касб-хўнаро коллежида таълим олаётган Сарвиноз Абдумуродова фан олимпиадасининг вилоят босқичида чизмачилик фани бўйича фахрли ўринни эгаллади. У ҳозир ҳам тўғарак машғулотлари мизга мунтазам қатнашади, — дея ҳикоя қилади мураббий.

Мактаб раҳбари таъкидлаганидек, ўқувчиларнинг пухта билим эгаллаши, касбий тайёргарлигини ёки жисмонан тетиклигини таъминлашга хизмат қилувчи тўғаракларга барчани қамраб олиш қийин. Шундай бўлса, синф раҳбарлари зиммасига катта масъулият тушади. Улар боланинг ота-онаси билан доимий алоқада бўлиб, дарсдан ташқари вақтини ҳада-беҳудага ўтказмаслиги бўйича тавсиялар бериб бориша, бу ҳамкорлик ҳам ўз қутилган самарасини беради.

Диларб Уроқова, 9-«А» синф раҳбари:

— 24 ўқувчининг 15 нафари ўғил, қолганлари қиз. Улардан 10 нафари аълочи, 9 киши яхши баҳоларга ўқийди. 5-синфдан бери раҳбар бўлаганим учун ҳар бирининг оилавий шароити менга яхши таниш. Ҳар чоракда ўқувчилар ҳуққи, ўзлаштириши бўйича ота-оналарига ахборот бериб бораман. Албатта, имкониятдан фойдаланиб, улар билан фарзандларининг бўш вақтини оқилона ва мазмунли ўтказиш бўйича маслаҳатлашамиз. Шунинг натижаси бўлса керак, ўқувчиларимиз орасида ноғуя хатти-ҳаракатлар содир этганлари йўқ.

Халқимизда «Вақтинг кетди — нақдинг кетди» деган ҳикмат бор. Ҳар бир инсон ўзига берилган улкан имконият — вақтдан унумли фойдалансагина, олдинга қўйган мақсадига эриша олади. Фарзандларимиз онгига бу тушунгани амалий иш орқали сингдириб келаятган 85-умумтаълим мактаби педагогик жамоаси ўз меҳнатлари ҳосилини кўп йиллар ўтмасдан кўришига шубҳа йўқ.

— Юқори синф ўқувчилари билан чизмачилик бўйича машғулот олиб бора-ман. Улар орасида рангтавир, натюрморт, пейзаж, портрет жанрига қизиқадиган ўқувчилар ҳам кўп. Бола хоҳишига қараб иш тутсақ, пе-

тўғаракларидан ташқари ўтган ўқув йилидан бадиий гимнастика тўғариги ҳам фойдали юрита бошлади. Фарзандларининг соғлигини ўйлаган, қомати тўғри ривожланишини истаган оналарга бу тўғарак матқул келди. Ҳозир 15 нафар қиз билан ҳафтанинг душанба ва чоршанба кунлари машғулот уюштирилмоқда.

Бунвор Эргашева, жисмоний тарбия фани ўқитувчиси, бадиий гимнастика тўғариги раҳбари:

— Халқимиздаги қизларнинг спорт билан шуғулланишига салбий қараш ҳозирги вақтда ижобий томонга ўзгарди. Тўғарамизда шу-

қилиб қўйилган

ЎҚУВЧИЛАР КАСБ-ХУНАРГА ЙЎНАЛТИРИЛМОҚДА

Ўқувчининг бўш вақти деганда таълим муассасасидаги дарс ва асосий машғулотлардан бўшаган даври тушунилади. Маълумки, уни мазмунли ва фойдали ўтказишда ўқувчига ёрдамлашиш, зарур тавсиялар бериш ва тўғри йўналтириш ўқитувчи зиммасидаги муҳим вазифалардан саналади. Бунда педагоглардан бола психологиясини яхши билиш, иқтидори ва имкониятларини баҳолай олиш, дунё қараш ва қизиқишлари асосида фан, касб-хўнарога йўналтириш мақсадида 1та болалар мусика ва санъат, 2та спорт мактаби ҳамда «Бар-

қамол авлод» болалар маркази фаолият кўрсатмоқда.

Бундан ташқари, умумий ўрта таълим мактаблари қошидаги касб-хўнаро тўғаракларида ҳам ўқувчиларнинг билимларини мустаҳкамлаш, иқтидорини юзага чиқариш, касб-хўнаро кўникмаларини шакллантириш мақсадида режалаштирилган ва маънавий-маърифий тадбирлар ўтказилмоқда. Ана шундай намунали таълим муассасаларидан бири 17-умумий ўрта таълим мактабидир. 386 нафар ўғил-қиз таълим-тарбия олаётган билим даргоҳида 13та фан тўғара-

ги ишлаб турибди. 9та ижодий тўғарак ва 6та спорт секцияси ҳам эртағамиз эгалларининг маънавий ва жисмоний қомолотига хизмат қилмоқда.

Ўқувчининг бўш вақти фойдали машғулотларга йўналтирилган бўлса, турли иллатлардан йироқ бўлади. Бундай эътибордан келажак ворисларимизнинг маънавий дунёси бойиб, жисмонан ва руҳан соғлом авлод воёга етади.

Мастура ТУРҒУНБОВА,
Наманган шаҳар халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими методисти
Ганишер АҚБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

KITOBBLAR – YAXSHILIKKA YETAKLAR

Maktabda dars berishdan tashqari to'garak ishlarini jonlantirish va o'quvchilarning bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil etish o'qituvchining zimmasidagi muhim vazifadir. Darsdan so'ng bolalar bilan ishlash ularning iqtidori va iste'dodini namoyon etish bilan birga ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

O'zim ham «Adabiyot» to'garagini olib boraman. O'quvchilar bilan o'tkazgan mashg'ulotlarimizdan birini hukmingizga havola etmoqchimiz.

Xona mehmonlar va ishtirokchilarga mo'ljallab tayyorlanadi. Mavzuga mos, qo'l mehnati mahsulotlari — kitob maketlari, asar qahramonlari aks ettirilgan rasmlar ko'rgazmasi tashkil etiladi. Sahnaga o'rnatilgan katta kitob maketi turadi, uning orqa qismidan turli ranglardagi lentalar quyosh nuridek jilolanadi. Devorga «Kitob — odamzod yaratgan mo'jizalar ichidagi eng buyuk mo'jizadir» jumlasini aks etgan plakat osiladi.

Sahnaga «Tafakkur gulshani bilimdonlari» guruhi qo'shiq bilan chiqib kelishadi:

Bir, ikki, uch,
Birlikdadir — kuch.
Bir, ikki, uch,
Ilm — qudratli kuch...

1-boshlovchi:

— Varaqlasam bir boshdan
Quvnaq bag'rim ochilur.
Oltin harf so'zlardan
Totli ma'no sochilur.
Shuning uchun deymanki:
Kitob, mening do'stimsan!

2-boshlovchi:

— Har sahifang men uchun
Bir hikoyat so'zlaydi.
O'qib olim bo'lg'in, deb
Yaxshi niyat ko'zlaydi.
Shuning uchun deymanki:
Kitob, mening do'stimsan!

1-boshlovchi: — Bugungi bayram tadbirimizni bir necha shart bo'yicha tayyorlaganmiz. Marhamat, biz bilan birga bo'ling.

2-boshlovchi: — Ishimizga baho bering, fikrlaringiz bilan o'rtoqlashing. Musiqa sadolari ostida ishtirokchilar ko'llarida shahar va gullar bilan chiqib kelishadi.

O'quvchi:

— Juda qadim sharqonasan,
Asli zoti turkonasan.
Navoiydan merosimsan,
Taronai ovozimsan.
O'stirgaysan tafakkurim,
Senga deymen tashakkurim.

O'quvchi: — Kitob o'qish to'xtasa, tafakkur to'xtaydi, ma'rifat o'rnini jaholat egallaydi. Uning kelib chiqish tarixi haqida bilishni istasangiz, bizga quloq tuting.

O'quvchi: — Kitob bir necha ming yillar avval paydo bo'lgan. Shumerliklar, bobilliklar, ossuriyaliklar kitobni loydan tayyorlagan.

O'quvchi: — Buning uchun yumshoq loyga uchli yog'och bilan maxsus belgilar tushirishgan. So'ngra oftobda quritishgan yoki olovda pishirishgan.

O'quvchi: — Kitoblar, hatto kutubxonalar maxsus sopol taxtachalardan tashkil topgan. Shoh Ashshur-banipalga qarashli miloddan avvalgi VII asrga mansub shunday kutubxonani arxeologlar bundan yuz yil muqaddam qazib topishgan.

O'quvchi: — Bizning ko'zimiz o'rganib qolgan kitobning hozirgi shakli keyinchalik paydo bo'lgan. XV asrda esa chop etish uskunasi ixtiro qilindi. O'zbek tilidagi birinchi toshbosma kitob Shohimardon 1871-yili nashr etilgan. 1874-yil Xiva shahrida Muhammad Rahimxon Feruz tomonidan litografiya qurildi.

O'quvchi: — 1883-yili Toshkentda ham toshbosma usulida kitob chiqarildi. Shundan so'ng O'zbekistonning ko'plab shaharlarida birin-ketin bosmaxonalar ochildi.

O'quvchi: — Kitob nima, desalar,
Kitob — oftob, dedilar.
Kitob nima, desalar,
Kitob — bu kon, dedilar.

O'quvchi: — Orzularim bir jahon,
Poydevor unga kitob.
Hayotim yo'llarini,
Yoritar nurli oftob.
Ishtirokchilar sahnani tark etishadi

Voqea nima bilan tugabdi-a? — deya yana qiziqib so'raydi do'sti.

— Bilsam aytib berardim, aytdim-ku, kitobning sahifalari yo'q! — debdi do'sti.

Navbatdagi ishtirokchilar «Quvnoq savollarga quvnoq javoblar» sharti bo'yicha kitoblardan olgan bilimlarini namoyish etishadi.

O'quvchi: — «3 brilliant», «50 qo'ng'iroq», «Daraxtdagi qo'ng'iroq» so'zlarining ma'nosini bilasizmi?

O'quvchi: — Ha, albatta. Bular «Mitsubishi», «Isuzi» va «Suzuki» avtomobillaridir.

O'quvchi: — Roden ijodiga mansub mashhur haykal — «Mutafakkir»da kimning qiyofasi aks etganini bilasizmi?

O'quvchi: — Bo'lmasam-chi, bu italyan shoiri Dante-ku!

Maktab sahnasi uchun

va «Mayib kitob» sahna ko'rinishini namoyish etish uchun navbatdagi ishtirokchilar kirib kelishadi. Ikki do'st uchrashib qolibdi. Ulardan biri:

— Do'stim, bir qiziq hikoya o'qidim, eshitishni xohlaysanmi? — debdi.

— Xohlayman, — debdi ikkinchisi.

— To'rt kishi safarga chiqishibdi. Uzoq yuribdilar. Ovqatlari, suvlari tugab qolibdi. Bir joyda xaroba kulbani ko'rib, o'sha yerda to'xtashibdi. Shunda sayyohlardan biri: «Biz biror yegulik topib ovqatlanishimiz kerak. Men aylanib kelay-chi, qushmi, hayvonmi uchrasa, ov qilib kelay», debdi. U biroz yurgandan keyin oldidan bahaybat bir sher chiqib qolibdi. Sayyoh qo'rqib, orqasiga qarab qochibdi. Sher ham och ekan, sayyohni rosa quvibdi. Sayyoh kulba tomon yugurib yetib kelgan zahoti qoqilib yiqilibdi... — hikoya qilib berayotgan do'sti to'xtab: — sher, sher... — deydi.

— Davom etir, keyin nima bo'libdi? — so'raydi do'sti juda ham qiziqib.

— Do'stim u yog'ini bilsam aytardim, o'qigan kitobimning keying varag'i yo'q, yirtilgan ekan, — debdi ikkinchisi.

— Voy, qaysi nodon kitobni yirtibdi? Kitob behora mayib bo'lib qolibdi-ku!

O'quvchi: — Telefon ixtirochisi Aleksandr Belldir. Ammo u biror marotaba ham o'z onasi va rafiqasi bilan qo'ng'iroqlashmagan. Nima uchun?

O'quvchi: — Chunki har ikkisi ham kar bo'lishgan.

O'quvchi: — Jirafa, tuya, mushuk kabi uch jonivorning o'zaro o'xshash jihati nimada?

O'quvchi: — Faqat mana shu uch jonivorgina yurganda avval chap, so'ngra o'ng oyog'i bilan qadam tashlaydi.

O'quvchi: — Odam tanasidagi ko'pgina a'zolar o'zini qayta tiklay oladi. Masalan, tirnoq, soch, teri yoki jigar. O'zini qayta tiklay olmaydigan yagona a'zo qaysi?

O'quvchi: — Bu og'zimizdagi 32dona tishimizdir.

O'quvchi: — O'txo'r va go'shtxo'r hayvonlarni qanday farqlash mumkin?

O'quvchi: — Go'shtxo'rning ko'zlari boshining old tomonida, o'txo'rning ko'zlari esa boshining yon tomonida bo'ladi.

O'quvchi: — Dunyoda atigi bir harfdan iborat shaharlar bor. Bular haqida bilasizmi?

O'quvchi: — Shvetsiyadagi Yu, Fransiya'dagi U shahri!
Musiqliq tanaffus. Bolalar san'at

to'garaklarida egallagan mahoratlarini namoyish etishadi. Endi sahnaga «Eng ko'p kitob o'qigan kitobxon» tanlovining o'libini taklif etamiz.

2-boshlovchi: — U sizlarning bilimlaringizni sinab ko'rmog'chi.

Tanlov g'olibi: — Men o'qigan kitoblarga maktab darsliklaridan parchalar kiritilgan. Hozir shu asarlar bo'yicha savol beraman va sizlardan to'g'ri javob kutib qolaman.

1-savol: — Ayting-chi, Mirkarim Osimning «Zulmat ichra nur» asaridan olingan «Yoshlik ayyomining ilk bahori» parchasida Alisher va otasi G'iyosiddin kichkina o'rtasida bo'lib o'tgan suhbat chog'idagi kitob qanchaga olingan edi? (Javob: 2 qo'y bahosida)

2-savol: — Piddington kitob magazinida sotilgan kitob nomi va muallifi? (Javob: Doktor Rossning «Kanada qushlari» asari)

3-savol: — Qaysi asarda yosh bolakayga «Robinson Kruzo» asarini kim sovg'a qilgan? (Javob: Shukur Xolmirzayevning «O'zbeklar» asarida Abdulqodirga Feldsher sovg'a qilgan).

To'g'ri javob berganlarga rahmatnoma e'lon qilinadi.

Davruga Shum bola va Hoshimjon musiqa sadolari ostida kirib keladi.

Hoshimjon: — Xo'sh, yana nima tayyorlab kelding?

Shum bola: — Topishmoqlar.

Hoshimjon: — Innankeyin-chi?

Shum bola: — Avval javob topishsin, yana aytaveramiz.

Hoshimjon: — Unda men boshlay qolay.

Janubiy Amerikada,
Yetmish foiz hudud cho'l.
Asosiy ko'l Krikda
Eng yirigi qaysi ko'l? (Eyr ko'li)

Shum bola:

— U tog'ning nomin olgan,
Suvi Kaspiyga borgan.
Yevropa va Osiyoga,
Chegara bo'lib qolgan. (Ural daryosi)

Shumbola: — E, Hoshimjon, balosan-ku!

Hoshimjon: — Sen ham anoyi emassan, bir-birimizni maqtayvermasdan, kel yaxshisi, boshlovchilarni chaqiraylik. (Boshlovchilar chiqib kelishadi).

1-boshlovchi: — Hoshimjon, Shumbola! Davramizga fayz kirgizganingiz uchun rahmat!

2-boshlovchi: — Sizlar bizning sevimli qahramonimizsizlar. Har doim siz bilan birgamiz.

Hoshimjon va Shumbola ta'zim qilib davrani tark etishadi.

1-boshlovchi: — Ha, aziz mehmonlar, kitob hamisha insonni yaxshilikka yetaklaydi.

2-boshlovchi: — Kitoblar biz uchun bilim qasriga narvon, ezguliklar yo'lida sarbondir. Biz hammani kitob bilan oshno bo'lishga chaqiramiz.

1-boshlovchi: — Bugungi tadbirimiz sizlarga manzur bo'lgan bo'lsa, o'zimizni baxtiyor, deb bilamiz.

2-boshlovchi: — Biz boshqa to'garak a'zolari bilan aloqani yanada mustahkamlab, bunday kechalar o'tkazishni davom ettiramiz va sizlarni ham bunga taklif etamiz.

Dilbar NORMURODOVA,
Termiz shahridagi 11-maktab
o'qituvchisi

(Давоми. Боши газетанинг 73-, 75-, 78-79-сонларида.)

Пасайиб борувчи (ёки "юқоридан пастга") ва кўтарилиб борувчи (ёки "пастдан юқорига") технологиялар

Кичик структураларни шакллантиришнинг (масалан, микроэлектрон қурилмаларни ишлаб чиқаришда) кенг тарқалган усули **пасайиб борувчи** ёки **юқоридан пастга** технологияси ҳисобланади. Бунда жараён макроскопик объект ёки структурага ишлов бериш ва уларнинг ўлчамларини аста-секин камайитиришдан бошланади. Юқоридан пастга технологияси ёрдамида нанотузилмаларни тайёрлаш усулларидан кенг қўлланиладиганини литография усули ҳисобланади. Бу усул замонавий интеграл схемаларни ишлаб чиқариш жараёнининг асоси саналади.

Янги электрон асбоб-қурилмаларни ишлаб чиқарувчи олимулар ва технологлар кичик ўлчамлар дунёсига кириб боришга интиломоқда. Электрон қурилмаларнинг самардорлиги юқори бўлиши учун миллионлаб транзисторлардан иборат бўлиши зарур. 1947 йили транзистор кашф этилганда ўлчами 1 см атрофида эди. Фотолитография усулларининг тақомиллаштирилиши натижасида транзисторларнинг ўлчами 90-100 нм.га етди. Фотолитографиянинг асоси геометрик оптика бўлганлиги туфайли бу усул ёрдамида ёруғлик тўлкини узунлигидан кам масофада икки параллел тўғри чизиқни ўтказиб бўлмайди. Шунинг учун ҳам фотолитография йўли билан тайёрланаётган микрохемалар элементларининг ўлчамларини кичайитириш учун кичик тўлкин узунлигига эга бўлган узок ультракўнаш (УВ) нурлардан фойдаланилади. Яқин келажакда жуда кичик тўлкин узунлигига эга УВ нурлар (11-13 нм)дан фойдаланиш мўлжалланмоқда.

Шуни таъкидлаш жоизки, бу янги усулда айнавий оптик элементлар (масалан, линзалар)дан фойдаланиб бўлмайди ва бу мақсадда махсус кўзгулардан фойдаланиш зарур бўлади. Албатта, бу янги технология жуда мураккаб ва қimmat тушади. Масалан, 90-йилларнинг ўрталаридаёқ ўша давр учун юқори ҳисобланган технологияларга асосланган ярим ўтказгич қурилмаларни ишлаб чиқарувчи заводнинг нархи 1 миллиард АҚШ долларинан ошган эди.

Литография ёрдамида микрохемаладаги элементларни наноўлчам даражасига келтириш учун электрон-нур литографияси ҳам қўлланилади. Бу усулда ёруғлик нурлари ўрнида электрон тўлқинлардан фойдаланилади. Аммо бу усул ҳам қатор техник қийинчиликлардан холи эмас.

Одатда, «юқоридан пастга» технологияси ёрдамида материалларнинг ўлчамлари кичайитирилганда хосса ва харақтеристикалари ўзгармайди деб ҳисобланади. Амалда эса қурилмаларнинг қисмлари бўлиб хизмат қилувчи материалларнинг ўлчамлари кичайганда ишлаб чиқариш шароитларининг ўзгариши билан бир қаторда, уларнинг фундаментал хоссалари ва функциялар харақтеристикалари ўзгаришини ҳам ҳисобга олишга тўғри келади. Албатта, кичик ўлчамдаги объектлар билан ишлаш макро, микро объектлар билан ишлаш технологик жараёндан тубдан фарқ қилади. Масалан, одатдаги замонавий транзисторлар ўн миллиард (10¹⁰) дан бир триллион (10¹²) гача атомлардан иборат бўлса, нанотранзистор атоми мингта (10³) атомни ўз ичига олади. Бунда атомларнинг «индифферент»лигини ҳисобга олиш шарт. Демак, нанотехнолог-лойҳачи нанотранзисторларнинг эски мезонлар асосида ишлаб чиқса, кутулган натижага берилаётгани аниқ. Транзисторларнинг таркибий қисмлари паст ўлчамли бўлса, лойҳадашда ҳаммага маълум физик қонулар ишламаслиги, бошқа физик қонулардан фойдаланиш зарурлигини ҳам ҳисобга олиш керак. Акс ҳолда, нанотранзисторлар юқатилган функцияларни бажаришга ожиз бўлади.

Наноструктураларни яратиш концепцияларидан яна бири «пастдан юқорига» деб ном олган **кўтарилиб борувчи технологиялар**дир. Молекуляр нанотехнологиялар деб юритилувчи бу технология алоҳида атомлар ва молекулаларни ййиши,

Fan va hayot

бирлаштириш ва тартибланган структуралар қуришдан иборат.

Табиатда «пастдан юқорига» технологияси ўз-ўзидан амалга ошади. «Ўзини-ўзи ташкил қилиш» (самоорганизация) принципи табиатда кузатиладиган энг ажабланарли ва сирли ҳодисадир.

Ерда биринчи тирик мавжудот қандай пайдо бўлган? Ҳозирги замон фани Ерда ҳаёт ўз-ўзидан вужудга келмаганини уқтиради. Илмий тажрибалар тириклик асоси ҳисобланган оқсиллар таркибидagi энг содда аминокислоталар Ернинг илк атмосфераси ва гидросферасида яшнлар таъсирида юзага келган бўлиши мумкинлигини кўрсатади. Дезоксирибонуклеин кислота (ДНК) ва рибонуклеин кислота (РНҚ)ларнинг нуклеотидларидан бири адеинин сингил кислотасидан ультрабинафша (УВ) нурлар таъсирида ҳосил бўлади. Совиган вулкон лаваси билан аминокислоталар аралашмасидан оқсилларнинг микросфераси топилган. Нанокасулага ўхшаш бу микросфералар ҳаётнинг энг дастлабки ядроси бўлиши мумкин.

Шу ўринда гўзаллик ва севи ҳудоси ҳисобланган Афродитанинг туғилиши

ган аминокислоталар бир-бирига қўшилидан жойга транспорт (РНҚ) молекуласи томонидан етказилади. Ўз жойини эгаллаган ҳар бир аминокислота ундан олдингиси билан осонгина боғланади. Ўз навбатида, оқсиллар бир-бирларини «таниб» ўзаро бирлашади ва ҳужайраларни ҳосил қилади. Бир молекуланинг иккинчи молекулани «таниб» ўзига тортиши ва у билан боғланиш қобилияти, кўпинча «молекуляр таниб олиш» деб юритилади. «Молекуляр таниб олиш»дан қуриш стратегияси сифатида фойдаланиш мумкин.

Табиатда узлуқсиз равишда содир бўлаётган табиий «нанотехнологиялар»дан яна бирига тўхталайлик.

Ҳаммага аёнки, иккита водород ва битта кислород атоми сув молекуласини ташкил қилади. Иккита сув молекулалари структурасида заряд тақсимоги шундайки, улар бир-бирлари билан водород боғланиши орқали бириқадилар. Шу тарзда сув молекулалари водород боғланиши орқали кучсиз ўзаро таъсирдаги кластерларни ҳосил қилади. Сув молекулалари уч молекули (тример), тўрт молекули (тетрамер) ва беш молекули (пентамер) кластерларни ҳосил қилади. Сув кластерларининг ҳосил бўлиши ҳам «молекуляр таниб олиш» принципи асосида амалга ошади.

Келтирилган мисоллардан кўрииб турибдики, молекулалар ташқаридан аралашувсиз бир-бирини топиб олиши ва ноорганик, органик моддалар ҳамда олий биологик организм ҳужайраларини ҳосил қилиши мумкин экан.

Барча тирик тизимларда табиий равишда амалга ошаётган «ўз-ўзидан ййилиш» жараёни нанофан ва нанотехнологияларда ўзининг аналогига эга. Бу ерда ҳам табиатдайдек, амалда қўлланиш учун муҳим бўлган қурилмаларда ишлатиладиган нанотизимларни кичик молекулалардан олдиндан белгиланган катталиқ ва шаклга эга, турғун ҳамда ўлчами етарли даражада катта молекуляр комплекслар ёки агрегатларни шакллантириш «ўз-ўзидан ййилиш» принципи ёрдамида амалга оширилади.

«Пастдан юқорига» принципи олдига турган ўта муҳим масалалардан бири — молекулаларнинг ўз-ўзидан бирлашиши натижасида янги материаллар ва қурилмаларни олиш учун, уларни маълум тартибда гуруҳ бўлиб тўпланишига мажбур қилиш усулини топишдан иборатдир. Бу муаммо билан кимё фани бўлимларидан бири — супрамолекуляр кимё шуғулланади.

Ушбу фан молекулалар орасидаги ўзаро таъсир қушларини ўрганади. Бу қушлар суз бўлишига қарамай, молекулаларни маълум тартибда жойлаштириб, янги моддалар ва материалларни ҳосил қилиш имконига эга.

Замонавий нанотехнологлар фойдали наноструктураларнинг «ўз-ўзидан ййилиш»ини таъминлаш мақсадида етарли шарт-шароитларни яратишлари зарур. Масалан, кристалларни олишда ҳарорат, ийиш (осаждение) тезлиги, тағдон (подложка)га келиб тушадиган бир неча турдаги атомлар оқимлари зичлигининг бир-бирига нисбатига каби параметрлар тўғри танлаб олинса, кристал ўз-ўзидан нуксонсиз ўсади.

«Ўз-ўзини ташкил қилиш» ёки «ўз-ўзидан ййилиш» принципи ҳар хил технологик жараёнларда фойдаланилмоқда. Масалан, яқинда IBM корпорацияси таркибий қисмлари ўз-ўзидан ййилган илк интеграл чипларни ишлаб чиқаришни бошлади. «Seagate» компанияси эса ўз-ўзидан тартибланган магнит зарраларини ўта юқори зичликда ёзилган ахборотни сақловчи муҳитни яратиш учун қўлламоқда.

Шундай қилиб, нанотизимларнинг кўпчилик қисми «пастдан юқорига» принципи асосида амалга оширилади, шу сабабли бу технология ишлаб чиқаришда энг муҳим роль ўйнайди.

Хулоса қилиб айтганда, ҳозирги кунда «юқоридан пастга» технологияси жуда мураккаб, қimmat ва жуда секин амалга ошириладиган технологиядир. «Пастдан юқорига» технологияси эса жуда катта имкониятларга эга бўлса-да, ҳали санатта кенг тартибда қилиш учун етарли даражада ривожланмаган.

Комил МУКИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси ФА
академиги, физика-математика
фанлари доктори, профессор
(Давоми бор.)

ЛУҒАТИНГИЗНИ БОЙИТИНГ

Кунда-кунора қўлғимизга чалинадиган шундай сўзлар борки, уларнинг маъносига кўп ҳам эътибор беравермаймиз. Баъзан тушуниб-тушунмай оғзаки ёки ёзма нутқда ана шу сўزلардан фойдаланамиз. Илм-фан, таълим, адабиёт ва санъат, замонавий технологияларга оид ҳаммага таниш, аммо «нотаниш» бундай сўзлар, тушунчалар ҳақида юзаки эмас, ҳақиқий билимга эга бўлишимиз керак, аслида. Шунини инобатга олган ҳолда газетамизда янги «Lug'atlingizni boyitish» руқини ташкил этдик. Умид қиламизки, бу «Ma'rifat» ўқувчилари учун фойдадан холи бўлмайди.

Рўқматларини тайёрлашда Ўзбекистон Миллий энциклопедияси, «Ўзбек тилининг изоҳли лугати» ва интернет материаллардан фойдаланилди.

А

АВТОРЕФЕРАТ — илмий асар ёки тадқиқотнинг муаллиф томонидан тайёрланган қисқача мазмуни баёни.

АГЕНТЛИК — бирор илора, муассаса ёки корхонанинг маҳаллий бўлими, шунингдек, ахборот ййиши ва тарқатиш, воситачилик қилиш вазифасидаги баъзи муассасалар номи.

АДАПТАЦИЯ — 1) организмнинг турли яшаш шароитларига мослашиши; 2) бошқа, янги жойда яшаш шароитига мослашиш; 3) чет тилларни ўргатувчилар учун асар матнини соддалаштириб бериш ва шу тариқа соддалаштирилган матн.

АДАПТЕР — товушни қайта эшитиришда, масалан, граммофон пластинкаси айлантирилганда нинанинг ёки торли чолғу асбоблари толарининг механик тебранишини товуш частотасининг электр тебранишларига айлантириб берувчи қурилма.

АДЛИЯ — судлов муассасалари тизими, суд илоралари фаолияти.

АЖОЙИБХОНА — ноёб санъат намуналари, шунингдек, моддий маданият тарихига ва бошқа соҳаларга оид диққатга сазовор буюм, ҳужжатлар тўпланган ва уларни маълум тартибда жойлаштириб намойиш қиладиган муассаса, музей; ҳайвонот боғи.

АКАДЕМИК ЙИЛ — ёзги таътил охиридан бошлаб келгуси ёзги таътил бошланишигача бўлган ўқуш муддати, ўқув йили.

АКАДЕМИК НАПШ — фан, адабиёт ва санъат асарларининг илмий асосда тайёрланган, асосан, мутахассислар ва илм аҳлига мўлжалланган наشري.

АКАДЕМИК СОАТ — ўқув юртларида битта машғулоти ўтказишга белгиланган вақт (одатда 45 дақиқа).

АКАДЕМИЯ — 1) илм-фан ёки санъатни ривожлантириш учун тузилган, юқори малакали олимларига эга бўлган олий илмий муассаса; 2) баъзи олий ўқув юртларининг номи.

АКСИОМА — ўз-ўзидан равшанлиги, аёнлиги сабабли исботсиз қабул қилинадиган ҳолат, тасдиқ, фикр.

АКЦИЯ — акциядорлик жамияти чикартган қimmatбод қороз.

АЛГОРИТМ, алгоритм — маълум бир турга оид масалаларни ечишда ишлатиладиган амалларнинг муайян тартибда бажарилиши ҳақидаги аниқ қоида(дастур).

АМНИСТИЯ — олий ҳокимият қарори билан муайян тоифадаги судланган шахсларнинг жазосини енгиллатиш ёки уларни жазодан озод этиш.

АННОТАЦИЯ — китоб, мақола ва шу кабиларнинг мазмуни, аҳамияти ҳақидаги қисқача маълумот, таъриф.

АСПЕКТ — нарс-ҳодиса, тушунча ва шу кабиларнинг ўрганилишига асос бўладиган нуқтага назар.

АССОЦИАЦИЯ — умумий мақсадга эришиш учун тузилган уюшма, иттифок, гуруҳ.

бу хусусда нималарни биласиз?

Юлдузли осмон бепоён космоснинг бир қисми. Ер юзида умргузаронлик қилаётган одамзоднинг барча авлоди ана шу бепоёнликка ҳам қизиқиш, ҳам ҳадик билан қараб келган. «Космоснинг чегараси борми, ундан нима кўтириш мумкин: яхшиликми ёки ёмонлик?» каби кўплаб саволлар уларнинг диққат марказида тургани шубҳасиз. Фақат XX асрнинг 60-йилларига келибгина инсоният илк мартаба Ернинг тортиш кучи таъсир доирасидан чиқиб, космосга илк қадамини ташлади. Ана шундагина одамлар космос бу нима, деган саволга жавоб топандай бўлди, космос бу — Ермизни ўраб турган чексиз макон.

Бундан 55 йил олдин — 1957 йил 4 октябр кўни космосдан келаётган радиосигналлар инсоният қалбини ҳаяжон ва ифтихорга тўлдирди, десак муболага бўлмайди. Бу сигналлар Қозғистондаги

ўзлаштириш йўналишида биринчи қадамини амалга оширди ва эҳтимол, илк мартаба, ўзини борлик билан бир бутунликда ҳис қилди: космос барча зиддиятларни орта қолдириб, сабъ-ҳаракатларни

зараларга сабаб бўлди. Баҳслар авжида Эрон вакили қўтилмаган таклифни ўртага ташлади — Бутунжаҳон космос кўнини эмас, балки ҳар йили 4 октябрдан 10 октябрга қадар Жаҳон космос ҳафталигини таъсис этиш тарафдори эканини маълум қилди. Бу фикрнинг кўпчилиги делегациялар томонидан қўллаб-қувватлангани боис у космонавтика соҳасининг икки муҳим санасини ўзида мужассам этган эди, дейилади calend.ru электрон манбасида.

Таъкидланишича, ҳафталик космик маконни ўрганиш масалаларига бағишланган энг йирик тадбир ҳисобланиб, соҳанинг эртанги мутахассислари шаклланишига туртки бўлади, самовий дастурларнинг жамоатчилик томонидан қўллаб-қувватланишини намойиш этади, космик тарғибот ва илмий изланишлар бора-сидаги халқаро ҳамкорлики

ишларини амалга оширувчи йўлдошлар, иқлимни назорат қилувчи метеойўлдошлар ва бошқалар киради. Қолаверса, космик обсерватория ҳам ҳисобланган мазкур қурилмалар космос қаърини ҳам тадқиқ этиб, Қуёш ҳолатини кузатади. Сайёралараро станциялар Ой, сайёралар, комета ва астероидларни ҳам ўрганади.

Турли мамлакатларда мазкур сана турли йилларда нишонлана бошлаганига қара-

мик ҳўжалик юритиш шаклланиб улгурган. Космик ишлаб чиқариш — бу самовий тадқиқотлар учун янги турдаги материаллар, энергия манбалари ва двигателларни, янги эритмалар, оптик шиша, яримқазғич материаллар, тиббий воситаларни яратиш, шунингдек, кристалларни шакллантириш, пайвандлаш ва йиғиш ишларини амалга ошириш учун самовий технологияларни яратишдир. Космик ҳўжа-

КОСМОС — ИНСОНИЯТНИНГ УМУМИЙ МАКОНИ

унинг тинч йўл билан ўзлаштирилиши глобал масаладир

Бойқўнғир космодромидан сайёрамиз яқинидаги орбитага чиқарилган Ернинг дастлабки сунъий йўлдоши томонидан жўнатишган эди. Парвоз стартидан сўнг 295 сония ўтгач, ракетаининг марказий блоки ва сунъий йўлдош Ер яқинидаги эллиптик орбитага чиқарилган, 314 сонияда эса йўлдошнинг мустақил парвози амалга оширилган ва худди шу пайтдан бошлаб унинг сигналларини бутун дунё эшита бошлаган.

Эътиборлиси, бу сунъий йўлдош содда шаклдаги қурилма — диаметри 58 сантиметр ва оғирлиги 83,6 килограмм бўлган ичи бўш алюминий шарча кўринишида эди. Ускуна радиотўлқинларни узатувчи ва қабул қилувчи қурилмалар, босим ва ҳарорат датчиклари, 2,4 ва 2,9 метрли тўртта антенна билан жиҳозланган. Йўлдош Ер атрофидан 1440 марта айланиб, 60 миллион километр масофани босиб ўтган. 1958 йил 4 январда атмосферанинг қалин қатламларига кириб, ёниб битган. Бутун дунё оммавий ахборот воситаларида ҳис-ҳаяжонга тўлиб тошган материаллар берилди ва «Спутник» (сунъий йўлдош номи) сўзи дунёнинг кўплаб тилларида жаранглади. Шу тариқа сунъий йўлдош юлдузлар ва самовий йўл очган янги даврнинг элчисига айланган. Илк мартаба сайёрамиз ташқарисига саёҳат уюштирилиб, кичик бир қурилма орқали инсониятнинг космик маконни ўзлаштиришга тайёр экани маълум қилинди. Дастлабки космик тезликка эришди, инсон томонидан яратилган қурилма эса сайёрамиз атрофидан айлانган ҳолда яқин космик макон ҳақида маълумотларни узата бошлади. Бу XX асрнинг энг муҳим саналаридан бири сифатида тарихда қолди. Инсоният самони

умумлаштиришга хизмат қиладиган майдонга айланди.

Ун йилдан сўнг, яъни 1967 йил сентябрида Белградда бўлиб ўтган Астронавтика бўйича бутунжаҳон Конгрессида 1957 йилнинг 4 октябри космик давр бошланган кун сифатида тасдиқланди. 1967 йил 10 октябрда Космос келишуви — космик макон, жумладан Ой ва бошқа самовий jismlарни тадқиқ этиш ҳамда улардан фойдаланиш бўйича давлатларнинг фаолият тамойиллари тўғрисидаги ҳукуматлараро Келишув ратификация қилиниб, ҳужжат халқаро космик ҳуқуқ асосига эга бўлди. Аввалига ушбу ҳужжат АҚШ, Буюк Британия ва собиқ Иттифок томонидан имзоланган бўлса, бугунга келиб 126 мамлакат томонидан ратификация қилинган.

Айнан шу икки тарихий сана Жаҳон космос ҳафталиги (World Space Week)нинг таъсис этилиши учун асос вазифасини ўтади — БМТ Бош Ассамблеясининг 1999 йил 6 декабрдаги 54/68 резолюциясида 4—10 октябр ҳар йили самовий макон кунлари, деб эълон қилинди. Ушбу йирик тадбирлардан қўзланган мақсад инсоният ҳаётидаги фаровонлики юқори даражага кўтаришда космонавтиканинг ўрни ва дунё ҳўжалиги соҳасида космик фанларнинг аҳамиятини мустаҳкамлашдан иборат.

Илк мартаба мазкур сана таъсис этиш фикри БМТнинг космос бўйича III Бутунжаҳон конференциясида илгари сурилган. Ушбу форумда Марокаш делегацияси АҚШ экспедициясининг Ойга кўнган санаси — 20 июлни Бутунжаҳон космос кўни, дея эълон қилишни таклиф этди. Кўплаб мамлакатлар делегациялари мазкур фикрни қўллаб-қувватлашган бўлса-да, кўннинг нишонланиш санаси қатор муно-

ривожлантириш гоёларини кенг оммага етказди.

Ҳар йили Космик агентликлар директорлари кенгаши ассоциацияси БМТнинг Космик масалалар бошқармаси билан биргаликда ҳафталиқнинг ягона муҳим мавзусини белгилайди. Ягона мавзунинг белгилиниши эса ҳафталик доирасидаги барча тадбирларнинг бутун инсониятга таъсири даражасини оширишга хизмат қилади. Хусусан, ўтган йили ҳафталик мавзуси «Учувчилар томонидан амалга ошириладиган 50та самовий парвозлар» масаласи бўлган. Жорий йилда эса «Дунё муаммоларининг космик ечими» таянч мавзу сифатида танланди.

Самовий технологиялар ўзи нима ва улар қандай қўлланилади? Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо мамлакатлар инсоният тараққиёти йўлида улардан қандай фойдаланади? Жорий йилдаги Космос ҳафталиги доирасидаги барча тадбирлар айнан шу масалаларга бағишланди.

Маълумотларга кўра, Ер атрофидаги маконда турли мақсадларга йўналтирилган 1000дан ортиқ сунъий йўлдошлар бор. Уларга алоқа ва теледистанцияларни узатиш йўлдошлари, сув ва ер усти транспорт воситалари ҳаракати ва уларнинг назоратини таъминловчи навигация йўлдошлари, ер ва сув юзаси мониторингини амалга оширувчи, дала, ўрмонлар ҳолатини, шунингдек, ёнғинлар, бўрон ва зилзила каби табиий офатларни кузатувчи, сейсмик ва геологик қидирув

май, аксарият ҳолларда ўтказиладиган тадбирлар мазмун-моҳияти бир-бирига яқиндир. Жумладан, ҳафталик давомида маълум мамлакат ва жаҳон космонавтикасининг тараққиёт босқичларини ёритиб берадиган дастурлар ташкил этилади, космосни тадқиқ этиш ва бу йўналишдаги изланишлар, тадқиқотчилар, самовий аппаратлар конструкторлари ва космонавтларга бағишланган адабий ҳамда фотоқўргазмалар ўтказилади. Планетария-астрономия танловлари уюштирилиб, иштирокчилар томонидан тайёрланган ракета ва космик аппаратлар моделлари экспонатлари намойиш этилади. Адабий ва фотоқўргазмалар ўзида замонавий жаҳон космонавтикаси ютуқларини ҳамда космосни забот этишининг илк босқичларини акс эттиради.

Космос — бутун инсоният учун умумий ҳисобланган глобал макон. Шу боис ҳам унинг тинч йўл билан ўзлаштирилиши долзарб масаладир. Бугунга келиб космосдан инсонлар лар, бўрон ва зилзила каби табиий офатларни кузатувчи, сейсмик ва геологик қидирув

лик юритиш эса самодан туриб Ер сайёраси ва унинг барча сфераларини ўрганишни ўз ичига олади. Космик ҳўжалик юритишнинг асосий мақсадлари космик қўбик қонуниятларини англаш, табиий ресурслардан унумли фойдаланиш учун уларни тадқиқ этиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, об-ҳаво маълумотлари билан

таъминлаш ва бошқа ҳодисаларни ўрганишдан иборат. Мазкур йўналиш дастлабки Ер сунъий йўлдошлари, сўнггра самовий кемалар парвози ташкил этилган пайт — ўтган асрнинг 60-йилларидан бери ривожланиб келади.

Ҳозирги пайтга келиб эса дунё таърибасида космосдан фойдаланишнинг қатор йўллари шаклланди. Бу биринчи навбатда об-ҳаво маълумотларини олиш, телевидение ва алоқа имкониятларини кенгайтириш йўналишларида ёрқин намён бўлмоқда. Аҳамиятлиси, белгиланган тарзда жойлаштирилган учта сунъий йўлдош Ер юзидаги ҳар бир инсонга вақт минтақаси ва ҳудуддан қатъи назар сайёрамизнинг исталган нуқтаси билан боғлиқлиги имконини яратди. Бу эса космосни ўзлаштириш дунё миқёсида глобаллашув жараёнининг кучайишига олиб келишдан далолат беради. Қолаверса, космонавтиканинг 55 йиллик ривожланиш даври инсоният цивилизациясида бу соҳанинг инкор этиб бўлмаз аҳамиятини намойён этади.

Наргиза ИБРОҲИМОВА

ИММУНИТЕТНИ
ОШИРАДИГАН ХУЖАЙРАЛАР

Исроилдаги Бет тиббиёт маркази илмий ходимлари ортиқча вазндан халос бўлиш, қанд касаллиги ривожланишининг олдини олиш, умуман, семизлик билан боғлиқ метаболлик ва физиологик ўзгаришларга қарши курашиш хусусиятларига эга иммун ҳужайраларини аниқлашди. Бу ҳақида «ФизОрг» манбасида маълум қилинди.

Таъкилланишича, семизлик нафақат юрак-қон томир хасталиклари ва қанд касаллигига олиб келади, балки бундай одамлар организми юқумли касалликларга қарши курашишда ҳам суст бўлиб, иммунитет пайсиини қулатилган экан. Шу асосда исроиллик тадқиқотчилар иммунитетни кучайтириш ортиқча вазнга қарши курашиш имконини беради, деган фикрга келишган. Улар изланиш пайтида кўплаб иммунитет ҳужайра ва молекулаларининг семизлик билан боғлиқлигини аниқлашга ҳаракат қилдилар.

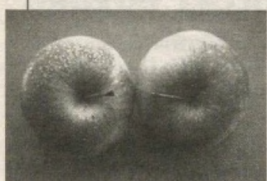

Ортиқча вазнга эга бўлганларнинг қон таҳлиллари семизликда iNKT ҳужайралари сезиларли равишда камайишини кўрсатган. Ортиқча вазндан халос бўлишга қаратилган бариатрик операциялардан сўнг бу турдаги ҳужайраларнинг организмда кўпайиши қулатилган.

Жараёнда биринчи гуруҳ тажриба иштирокчилари организмда iNKT ҳужайралари фаоллиги сунъий равишда пасайтирилиб, уларга мақсалли равишда семиртирадиган овқатлар берилган. Бироз муддатдан сўнг уларнинг бошқаларга нисбатан 30 фоизга тезроқ семириши, 6 ҳафтадан сўнг эса қанд касаллиги ривожланиши, қондаги ёғ моддалари, ёғ ҳужайралари кўпайиши, жигар ёғ қатлами яллиғланиши қулатилган. Организмга iNKT ҳужайралари киритилгач эса, қанд касаллиги белгилари йўқолиб, инсулинга таъсирчанлик ошган, ёғ ҳужайралари камайиб, ортиқча вазндан халос бўлиш имкони туғилган.

ОЛМА — ЮРАКНИНГ «ДЎСТ»И

Океанортидаги Огайо штати университети олимлари кунга атиги битта олма истеъмол қилиш юракни турли хасталиклардан ҳимоя қилиш мумкинлигини таъкидлашмоқда. Улар томонидан ўтказилган изланишда 40—60 ёшли чекмайдиган, соғлом, тажрибага жалб этилишдан аввал бир ойда 2 мартадан кам олма ейдиган, турли концентратлар бор овқатларни истеъмол қилмайдиган кўнгиллар иштирок этган, дейилади «Компьюлента» манбасида.

Тўрт ҳафта давомида бир гуруҳ кўнгиллилар ҳар кун биттадан олма еган, иккинчи гуруҳдагилар 194 грамм қон айланишини яхшиловчи полифенол моддаси қабул қилишган. Қузатувлардан маълум бўлдики, олмани истеъмол қилиш қондаги «ёмон» холестеринли паст зичликдаги оксидланган липопротеинларни камайтирган. Бу моддалар оксидланганда шамоллаш жараёнлари ишга тушиб, тўқималар зарарланишига олиб келиши мумкин экан. Полифенол капсулалар ҳам шунга ўхшаш таъсирга эга, ammo бу даражада сезиларли эмас.

Олимларнинг фикрича, олма таркибига полифенолларнинг таъсирини кучайтирувчи моддалар бор ёки биологик фаол моддаларни организм табиий маҳсулотдан яхшироқ «ўзлаштиради».

ҚАХВА КЎЗ УЧУН ЗАРАРЛИ

АҚШнинг Бостон шаҳридаги Бригем шифохонасида ўтказилган тадқиқот таркибда кофеин моддаси бўлган қаҳвани кўп истеъмол қилиш глаукома (кўз ичи босимининг зўрайиши)га олиб келиши мумкинлигини кўрсатди. Содда қилиб айтганда, ичимлик меърида истеъмол қилинмаса, кўриш қобилиятининг сусайиши ёки кўзи оғизлик ҳавфининг ошишига олиб келиши мумкин. Мавзуга оид мақола «Медикал Экспресс» («Medical Xpress») манбасида берилади.

Изланиш доирасида 78977 нафар аёл 1980—2008 йиллар оралиғида, 41202 нафар эркек иштирокчи эса 1986—2008 йиллар мобайнида мунтазам равишда окулист назоратидан ўтиб турган. Сўровнома ёрдамида уларнинг қаҳвани қанчалик истеъмол қилиши ўрганилган. Таҳлиллардан сўнг кунига уч пиёла ёки ундан кўпроқ қаҳва ичган иштирокчилар бошқаларга нисбатан глаукомадан кўпроқ азият чекиши маълум бўлди.

Айни пайтда таркибда кофеини бор бошқа маҳсулотлар (газли ичимлик, чой, шоколад) ҳамда кофеинсиз қаҳва билан хасталик ўртасида ҳеч қандай боғлиқлик қулатилмаган.

Маълумот ўрнида айтиш зарурки, глаукома кўз ички босимининг мунтазам ёки вақтинчалик ошиши билан боғлиқ касалликлар гуруҳи бўлиб, бунинг натижасида кўриш қобилияти сусайиши ёки тўлиқ йўқотилиши ҳам мумкин. Бугун бутун дунёда 67 миллион одам глаукомадан азият чекади, АҚШда у энг кўп тарқалган касалликлар ичида иккинчи ўринда туради.

ЯНГИ АВЛОД АВТОСИ ЯРАТИЛАДИ

Япониянинг «Тойота Мотор» корпорацияси «Смарт ИНСЕКТ» («Smart INSECT») номини олган янги авлод автомашинасини яратишини маълум қилди. У бир ўринли, ноодатий салонга эга бўлиб, гаджет услубида ишланиш режасида ишлатишда, дейилади «Компьютерра» электрон нашрида.

Таъкилланишича, гаджет услубидаги авто ўз эгасига кичик интеграциялашган дисплей ёрдамида кенг қамровли дастурлар ва интернет иловалар билан ишлаш имконини беради. Ахборот тармоғига интеграциялашган шаҳар жамоат электр транспорти номини олган уловнинг узунлиги 2,39 метр ва кенлиги 109 сантиметр бўлиб тепа қисмига эгасини кўрганда ёнадиган камера ўрнайтилади. Шунингдек, машина эгасини юзи ва овозига қараб таниш имконини берадиган воситалар билан ҳам жиҳозланади. Ҳайдовчи кўлини эшикка чўзганида у автоматик равишда очилади.

Қолаверса, автомашина компьютеридаги тизим овозли хабарлар ёрдамида тирбандликлардан чиқиб кетиш, уларга тушиб қолмасликка кўмаклашади. Келажакнинг ўзига хос электр автоси соатига 60 километрдан тезроқ ҳаракатланиши ва 10 минг доллардан қимматроқ бўлиши кутилмоқда.

ЭНГ ТЕЗ РАДИОТЕЛЕСКОП
ИШ БОШЛАЙДИ

Австралияда дунёдаги энг йирик радиотелескоп «СКА» (Square Kilometre Array — юзаси бир квадрат километр антенналар массиви)ни ишга туширишнинг дастлабки босқичини ўз ичига олган «ASKAP» қурилмаси лойиҳаси расмий равишда старт олди. Мавзуга оид мақола «Сайнс» нашрида берилади.

Қурилма ҳар бирининг диаметри 12 метр бўлган 365та антеннадан ташкил топади. Таъкилланишича, телескопни ишга тушириш ишлари бошланган. Лойиҳа қиймати 158 миллион долларга баҳоланиб, унинг ёрдамида илк илмий маълумотлар 2012 йилнинг охири 2013 йилнинг бошларида олиниши кутилмоқда. Эътиборлиси, ускунанинг беши йиллик иш режаси олдиндан тузилган.

Олимлар «ASKAP» қурилмасини дунёдаги энг тезкор радиотелескоп, дея эътироф этишмоқда. Масалан, самоннинг маълум ҳудудидан тўлақолини тасвири ҳосил қилиш учун замонавий радиотелескоплар ёрдамида 400та расм олиш ва тахминан 10 минг соат компьютерда уларни қайта ишлаш талаб этилар экан. «ASKAP»нинг интеграциялашган тизими эса худди шу ишни бир неча дақиқада антенналар массиви ёрдамида олинган атиги 2та сурат ёрдамида бажариши мумкин.

«ASKAP» қурилмаси дунёдаги энг йирик ва сезувчан радиотелескоп бўлиши қутилаётган «СКА» ускунасининг «аждоди» ҳисобланади. Унинг қурилиши эса 2016 йили бошланиши кутилмоқда. Қурилманинг барча антенналари тахминан 1 километр майдонни эгаллаш қутилаётгани боис лойиҳа шундай ном олган. Лойиҳа учун ажратилган маблағ 2 миллиард долларни ташкил этади. Паст, ўрта ва юқори частотали бир неча минг антеннадан ташкил топиши қутилаётган мазкур қурилма икки қисмдан иборат бўлиб, бир қисми Австралиядан ва иккинчиси ЖАРда жойлаштириш режалаштирилган.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

АҚШнинг «NECC» компанияси томонидан ишлаб чиқарилган, кучли бел оғриғини қолдиришда қўлланиладиган инъекция таркибидagi Aspergillus туридаги замбуруғ сабаб Флорида, Индиана, Мэриленд, Мичиган, Шимолий Каролина, Теннеси ва Виржиния штатларида авж олган менингит касаллиги ҳозирга қадар 7 нафар инсон ҳаётига қадар бўлган, яна 90 нафар одам эса хасталик ташхиси билан шифохонага ётқизилган.

Германиядаги Роберт Кох номидаги институт олимлари томонидан мамлакатнинг 11,2 минг мактаб ўқувчилари орасида қузилган оммавий заҳарланишга Хитойдан келтирилган музлатилган қулунай сабабчи экани, сифатсиз мева таркибидagi норовирус хасталикни юзга келтиргани маълум қилинди.

Квант тизимларни бошқариш, алоҳида зарраларни уларнинг ҳолатини бузмасдан ҳам ўлчаш мумкинлигини намойиш этиш борасидаги оламшумул технологияларни яратгани учун франциялик олим Серж Алош ва америкалик тадқиқотчи Дэвид Уайнленд жорий йилги физика йўналиши бўйича нуфузли Нобель мукофотини қўлга киришиб, 1,2 миллион доллар соҳибига айланишди.

Марсада тадқиқот олиб бораётган НАСАга қарашли «Кьюрсити» қурилмаси ёнида топишган кичик ёрқин объект ушбу ускунанинг бир қисми экани тахмин қилинаётгани боис олдиндан режалаштирилган барча изланишлар вақтинча тўхтатиб қўйилди.

Океанортидаги Флорида штатининг Мэнати ва Сарасота ҳудудлари ўртасидаги катта автотрассада ноқулай об-ҳаво шароити — ёмғир ва кучли шамол ҳамда ҳайдовчиларнинг катта тезликда ҳаракатланиши оқибатида 47та машина тўқнашиб кетиб, 53 нафар одам жароҳат олган, уларнинг 22 нафари шифохонага келтирилган.

Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касба уюшмаси Марказий кенгаши Наманган вилояти кенгаши раиси Роза Деҳқонована онаси

ОДИНАХОН аянинг вафоти муносабати билан таъзия билдиради.

«Бошланғич таълим» журнали таҳририяти жамоаси таҳрир хайъати аъзоси, педагогика фанлари доктори, профессор Жўра Йўлдошевга турмуш ўртоғи

НАЗИРА аянинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Кенга кенг дунё — торга тор дунё! Зотан, дунёни англашга интилган одам ўз ички дунёсини кенгайтириб боришга, қалбига бутун оламни сиғдиришга қодир. Ўз қобиғига ўралиб олган кимса эса, тумшугидан нарини кўролмаслиги табиий. Ҳамиша шундай бўлиб келган.

Бразилиялик машҳур ёзувчи Пауло Коэлло дунёни англаш ўзини англашдан бошланади деб ҳисоблайди. У: «Ёзган ҳар бир китобим — ўзимни англашга бўлган уринишдир», дейди. Бу йўлда Коэлло Шарқ адабиёти, унинг афсона, ривоят ва эртаклари (масалан, «Минг бир кеча»)дан бохабар бўлган. «Ma'rifat»нинг шу йилги 2 июнь сониди Вазира Мамадалиева таржимасида эълон қилинган адибнинг бир туркум лирик фикрлари фикримизга дадил бўла олади, деб ўйлаймиз. Улардан шарқона руҳ уфуриб турибди. Бу Ғарбда Ўрта асрлардан бери давом этиб келаётган Шарқ маърифатидан баҳрамандлик, таъсирланиш натижасидир. Биз Пауло Коэлло фикрларидан янги намуналарни ўқувчиларимизга тақдим қилар эканмиз, Шарқ маданияти ҳамиша ҳаётбахш қудратга эга бўлгани ва шундай бўлиб қолажagini яна бир бор эслатмоқчимиз.

Махмуд САЪДИЙ

Va'da

Ҳақиқий кўркүв

Султон яқин аъёнлари билан денгиз саёҳатига отланибди. Улар Дубайда кемага чиқиб, охиқ денгизга йўл олишибди.

Кема қирқокдан жиспан пайтда султоннинг одамларидан бири ваҳимага тушиб, бақира бошлабди. У одам бутун умр тоғу тошларда яшаган, бирор марта ҳам денгизни кўрмаганди.

У кеманинг пастки қаватига тушиб олиб йиқлар, бақирар, ейиш-ичиш, уйқудан ҳам бош тортарди. Ҳамма уни тинчлантиришга, саёҳатнинг у қадар хавфли эмаслигига ишонттиришга уринар, бироқ одамларнинг гаплари унинг қуловига кирмас, кўнглини хотиржам этолмасди. Султон ҳам нима қиларини бисмас, тинч денгиз ва мовий осмон остидаги бу ажойиб саёҳат йўловчилар, кемадаги хизматчилар учун мусибатга айланганди.

Аъённинг дод-войидан икки кун давомида ҳеч ким ухлай олмади. Султон қайиқ айтириб ортага қайтишга тайёр турган бир пайтда, дополиги билан танилган вазириларидан бири ёнига келиб, шундай деди:

— Зоти олийлар, агар иссохат этсангиз, мен уни тинчлантирардим.

Султон ҳеч иккиланмай, бажонидил рози бўлди, бу муаммони еча олса, уни тақдирлараяжagini айтди.

Донишманд ваҳимачини денгизга тишлаб юборишни буюрди. Сабр-қосаси тўлган кема хизматчиларидан бир нечаси тўлоқон кўпаяётган одамни ўша захотлиқ сувга улоқтирди.

Аъён тиширилар, денгизга чўкиб, сув ютиб юборар, юқорига кўтарилиб, аввалгидан ҳам

баландроқ қичқириб, танин сувга фарқ бўларди. Яна бир бор юқорига кўтарилганда вазири уни кемага олиб чиқишни буюрди.

Шундан кейин ҳеч ким бу одамдан бир оғиз ҳам шикоят қилмади. У бутун саёҳатини индамай, жимгина ўтказди, ҳаттоки, бир йўловчига шу пайтда қадар уфққа тутаниб кетган осмон ва денгизчалик гўзаллигини кўрмадим, деб ўз таассуротларини сўзлаб берди.

Кемадаги барча учун ғурбатга айланган бу саёҳат эндиликда жуда ёқимли, тинч бир ҳолатга алмашди.

Саёҳат сафари ниҳояланиб, қирқокқа етиб келишдан бироз олдин султон вазирининг ёнига борди.

— Бу бечора одамни сувга ташлаш уни тинчлантириши мумкинлигини қандай топдингиз, — деб сўради оламнаох.

— Ўз тажрибамдан, — деб жавоб берди вазир. — Мен хотинимдан айрилиб қолишдан жуда қўрқардим. Ўта рашқчилигим сабабли, шу одам сингари, унга бақиривиш, қичқиривиш ҳеч бас қилолмасдим. Кўнларнинг бирисида хотиним ортқ чидий олмай, мени ташлаб кетди ва унга дахшатли қушларни бошдан кечириб кўрдим. Мен уни бошқа ҳеч қачон қийнамасликка сўз берганимдагина у ёнигга қайтди. Ҳалиги одам ҳам ҳали бирор марта денгизнинг шўр сувини татиб кўрмаган, чўкаётган пайтда жон талвасаси қандай бўлишини билмаган. У буни ўз бошидан кечиргандагина оёқлари кема устида эканлигини ҳис қилиш нақадар ажойиблигини тушуниб етди.

Пауло КОЭЛЛО

Қирқоёқ ва донишманд

Қирқоёқ ўрмоннинг энг ақлли жонзоти бўлиши маймундан оёқларининг оғирлигига қарши энг яхши маъҳам нималигини сўрашга келибди.

— Бу бод касаллиги, — дебди маймун. — Сенинг оёқларинг ҳалдан зиёд кўп.

— Фақат иккита оёғим бўлиши учун нима қилишим керак? — деб сўрабди қирқоёқ.

— Майда-чуйда нарсалар билан менинг бошимни қотирма, — деб жавоб берибди маймун. — Донишманд фақат энг яхши маслаҳатларни беради, муаммони эса, сен ўзинг ҳал қилишинг лозим.

Асосиз баҳона

Шогирд братиславалик Раб-би Наҳмоннинг ёнига келди.

— Мен муқаддас матнлар борасида билимларимни оширишни давом эттира олмаппман, — деди шогирд. — Бир кичкина уйда укаларим, ота-онам билан яшайман, ўз ишимни қилишга етарли шароит йўқ.

Наҳмон қуёшни кўрсатиб, шогирдидан қўли билан қўзини бекитишни сўради. Шогирд унинг айтганини қилди.

— Сенинг қўлларинг катта эмас, лекин у ёруқлики, ҳатто қудратли қуёшни ҳам бутунлай тўсиб қўяди. Кичик муаммолар сенга руҳий сафарингда олға силжишга ҳалал бераётгани ўзингни оқлаш учун бир баҳона, холос. Қуёшни тўса олган қўлинг каби қобилиятсизлигинг ҳам ичингдаги ёруқлики тўсиб қўймоқда. Шундай экан, ўз қобилиятсизлигинг учун бошқаларни айблама.

Инглиз тилидан Вазира МАМАДАЛИЕВА таржимаси.

ҲИКМАТЛИ ФИҚРАЛАР

Саховат

Бир киши аёвсиз жанг бўлиб ўтганини эшитиб, ўз шаҳридан бошқа шаҳарга йўл олди. Ярадор жангчилар орасида амакисининг ўғли ҳам бор эди. У етиб бориб, жигари ўлим тўшагида ётганини кўрди.

Идишдаги сувни ука-сига ичирмоқчи ҳам эдики, ярадорлар қаторида ётган бошқа бир жангчи инграб юборди. Шунда ҳалиги одамнинг укаси ўша жангчига зудлик билан сув беришни сўради.

— Ахир, мен ёнингдан кетсам, жонинг узилиши мумкин. Сен шундай ҳам бутун умринг давомида саховатли, олийҳиммат бўлиб келидинг, — деди у куйиниб.

Ярадор жангчи сўнгги марта бор кучини йиғиб, жавоб берди:

— Ажал ёқасидаги бу ишим — саховатли бўлиб жон беришим учун бир имкондир.

Тақдир йўли

— Мен ҳамма нарсга тайёрман, — деди шахзода донишмандга. — Илтимос, мени ўзингизга шогирдликка олинг.

— Инсон ўз ҳаёт йўлини қандай ташлайди? — деб сўради устоз.

— Ўздан кечиш орқали, — деб жавоб берди шахзода. — Фидойиликни талаб қиладиган йўл — ҳақиқий йўлдир.

Донишманд хонада турган жавонни туртиб юборди. Шунда қимматбаҳо гулдон тушиб кетди, шахзода гулдонни ушлаб қолиш учун отилди ва қаттиқ йиқилиб қўли синди — бироқ гулдон синмади.

— Қани, айт-чи, қай бири катта йўқотишга қиради: гулдоннинг синишига қараб туришими ёки уни асраб қолиш учун қўлни синдиришими? — деди устоз.

— Билмадим... — ўйланганча жавоб берди шахзода.

— Унда сен қандай қилиб фидойи инсон бўлмоқчисан? Ҳақиқий ҳаёт йўли уни деб азоб чекишни эмас, балки ҳаётни севиб ардоқлашни талаб қиладди, — деди донишманд устоз.

Балиқчи қуш ва сичқон

Балиқчи қуш Қораденгиз соҳиллари устида парвоз этаркан, сичқонга кўзи тушиб қолди. У елдай учиб келиб, кемирувчидан сўради:

— Сенинг қанотларинг қани?

Улар бошқа-бошқа тилларда гапиришарди, шу боис сичқон балиқчи қуш нима деяётганини тушунмади. Лекин қаршисида турган жониворнинг танасидан чиққан фаройиб икки ваҳимали нимараси борлигини кўриб ажабланди.

— Бу қандайдир касалликнинг асорати бўлса керак, — деб пичирлади сичқон.

Балиқчи қуш сичқоннинг ўз қанотларига тикилиб қолганини сезиб, секин деди:

— Бечорагина! Бу ваҳший жондорларнинг иши бўлса керак, қар қилиб,

қанотларини талаб кетишибди.

Балиқчи қуш ич-ичидан ачиниб, сичқонни тумшуги билан ушлаб, самога саёҳатга олиб чиқиб кетди. Улар борган сари баландлаб бораркан, бу унинг ўтган кунлари хотираларини бир муддатга бўлса-да уйғотади, деб ўйларди балиқчи қуш. Кейин ўта эҳтиёткорлик билан сичқонни ерга қайтарди.

Сичқон қушнинг марҳамати билан фалақда баланд парвоз этиб, бепоён ва фусункор оламни кўрганди. Шундан кейин сичқон бир неча ойлар ерда ўзини жуда бахтсиз ҳис қилиб яшади.

Бироқ вақт ўтиб, охир-оқибат, у яна сичқон эканлигига қўниқиб, ҳаётида содир бўлган бу мўъжизани шунчаки туш бўлган экан, деб ўйлади.

ЎСМИРЛАРИМИЗ — ОСИЁ ЧЕМПИОНИ

бундан устоз ва мураббийларнинг ҳам кўнгли тоғдек кўтарилди

(Давоми. Боши 1-бетда.)

...Тошкент халқаро аэро-портида музаффар спортчиларимизни уларнинг ота-оналари ва яқинлари билан бирга вазирилик ва идоралар вакиллари, кенг жамоатчилик, журналистлар ҳамда футбол мухлислари муносиб кутиб олишди. Шу тобда чемпионларнинг йўлига пешвоз чиққан мактаб, касб-хунар коллежи ўқувчилари, ҳатто катта ёшдаги инсонларнинг қалбида ҳам олтин медаллари ярақлаб турган, Осиё чемпионати кубогини баланд тутганча табассум билан юриб келаятган футбол бўйича Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси вакилларига нисбатан катта ҳавас уйғонгани яққол сезилиб турди.

Ота-оналар, бобою момолар Эронда ўз иқтидори, иродаси эвазига Ўзбекистон номини нафақат Осиёга, балки бутун дунёга яна бир қарра танитишга эришган фарзанду набираларини бағрига босиб, табриқларкан, кўпчилигининг тилидан дастлаб: «Бўлар экан-ку!» деган ишонч ва шукроналик оҳанги уйғунлашган сўзлар отилиб чиқди.

— Ўқув-йўғин машғулотларида «пенальтилар серияси»га кўп тайёргарлик кўрганим беиз кетмади, — деди ўсмирлар терма жамоаси дарвозабони, Осиё чемпиони Сарвар Каримов. — Жанубий Кореяга қарши кечган учрашувда қандай йўл тутган бўлсам, финалда ҳам шу усулни такрорладим. Устозларим: Зокир Тошматов ва Суннатилла Абдурасулов ўргатганидек, қайси томонга ташлансам ҳам ишонч билан ҳаракатландим. Рақиб зарба беришидан олдин кўнглимда иккиланишга заррача жой қолдирмадим. Бироқ ўша вазиятдаги руҳий ҳолатимни, ҳаяжонимни ҳозир тушунтириб беролмайман. Чунки у вақтдаги қучли руҳий ўзгаришлар ҳакамнинг яқинловчи ҳўштаги чалинган даёқ секин кўз ёшлари билан ювилиб кетди.

Бугунги кунда Жиззах ви-

лояти Пахтакор туманидаги 9-мактабнинг 9-синфида ўқиш билан бирга футбол билан астойдил шуғулланаяпман. Келажакда етук дарвозабон бўлиб, дунёнинг номдор клубларида тўп суришни ва миллий терма жамоамиздан жой олишни энг олий мақсадларимдан бири деб ҳисоблайман...

Тажрибали ёш мураббий

ҳисобидаги дуранг натижа билан яқунланган, «пенальтилар серияси»га мурожаат қилинди. Унда ўсмирларимизга омад кулиб бокди!

Ярим финалда янада мураккаб рақиб кутиб турарди. Меъзон юрт ўғлонларига қарши майдонга чиқиш зарур эди... Бироқ «енгил бўлмас-дек туюлган» Жанубий Кореяни ортда қолдирганидан руҳ-

бар этиб, баҳсинг асосий вақти 1:1 ҳисобида яқунланишига эришди. «Пенальтилар серияси»да эса умидли ёш дарвозабонимиз Сарвар Каримов яна бир қарра ўз истеъдодини намойён этиб, икки марта рақиб зарбасини қайтарди, японларнинг сўнгги уриниши эса ноаниқ чиқди, ҳисоб 3:1. Ўзбекистон — чемпион! Нақадар ёқимли сўзлар!

— Бундай ёшдаги болаларни бир жамоа атрофида жипслаштириш ва ягона кучга айлантириш учун уларнинг мураккаб руҳий оламини бирлаштиришга тўғри келди, — деди Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси бош мураббийи Дилшод Нуралиев биз билан суҳбатда. — Гуруҳ босқичида Хитой терма жамоасига қарши ўйинда бир қатор ҳужумларимизнинг бесамар яқунланиши ҳамда қийин вазиятда қолганимиз шогирдларимга салбий таъсир этаётганди. Шукрки, ана шундай мураккаб ҳолатда ҳам йўлимизда давом этишга имкон топдик. Ана шундан сўнг ҳар бир ўйин сўнгиси бўлиши мумкин эканини болаларнинг ўзлари англаб етишди. Бу, ўз навбатида, Жанубий корейлик, кейин меъзон юрт ёшларини, ва нихоят японияликларни энгилда қўшимча куч бағишлади. Юклатилган вазифани аъло даражада бажарган ўсмир футболчиларимизнинг эмин-эркин воёга етишлари учун барча шарт-шароитни яратиб берган Юртбошимизга ўз миннатдорлигини изҳор этамиш. Қолаверса, футболчиларимизнинг ўқитувчилари, ота-оналари, мураббийларимиз ва мухлисларга ҳам ўз ташаккуримизни йўллаймиз.

Зоҳиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

P.S. Кўни кеча Ўзбекистон футбол федерациясида Ўзбекистон ўсмирлар терма жамоаси бош мураббийи Дилшод Нуралиев билан оммавий ахборот воситалари ходимлари ўртасида Осиё чемпиони таассуротлари ва тафсилотларига бағишланган матбуот анжумани ўтказилди. Мутахассис журналистлар томонидан берилган кўплаб саволларга жавоб берди.

ҒОЛИБЛИК ҚУВОНЧИ!

Ўзбекистон (U-16) — финалдаги таркиби: Сарвар Каримов, Жамшид Болтабоев, Иллом Исмоилов, Акрамжон Комилов, Улугбек Давлатов (Илхом Абдуғаниев, 64), Равшан Хўсанов, Иброҳим Абдуллаев, Исламбек Каримов, Достонбек Ҳамдамов (Абдул Аҳмаджонов, 46), Отабек Шукуров (к), Акобир Тўраев (Алишер Мирзаев, 90)

Дилшод Нуралиев шогирдлари олдида қўйилган асосий вазифа ушбу мусобақада муносиб иштирок этиб, келаси йили Бирлашган Араб Амирликларида ўтказиладиган ўсмирлар ўртасидаги жаҳон чемпионатида йўлланмани қўлга киритишдан иборат эди. ЖЧнинг энг сўнгги ва ҳал қилувчи саралаш мусобақаси — Осиё чемпионатида 16 терма жамоа етиб келди. «Д» гуруҳидан ўрин олган ўсмирларимиз Хитой, Ҳиндистон ва Суриядан келган тенгдошлари билан баҳслашиб, 4 очко жамғарди. Мусобақа низомига кўра, вакилларимиз чорак финалда турнир ғолиблигига асосий даъвогар Жанубий Корея тўсифидан ошиб ўтишига тўғри келди. Ушбу учрашувда қозонилган ғалаба ЖЧ йўлланмасини тақдим этди. Ўйиннинг асосий вақти 1:1

ланган футболчиларимиз эронликларни 3:2 ҳисобида мағлуб этишди.

Хабарингиз бор, 2010 йили Тошкентда ўтган ўсмирлар ўртасидаги Осиё чемпионатида Алексей Евстафеев шогирдлари финалгача етиб боришганди. Нуфузли мусобақада қатарасига иккинчи марта ҳал қилувчи босқичга етиб келган ўсмирларимиз бу сафар тизгинни қўлдан чиқаришмади. Ярим финалда рақибларини 5:1 ҳисобида тормор келтириб, финалга чиққан Япония ўсмирлар терма жамоасига қарши футболчиларимиз бор куч-қувватини сафар-

Фарзандининг келажакда баркамол инсон бўлишини истаган ҳар бир ота-она уни ёшлигиданоқ спортга ошно қилади. Бу, энг аввало, оиладаги муҳитга ҳам боғлиқ. Марҳамат туманининг Қорақўрғон қишлоғида яшовчи Отахоновлар оиласи бу борада кўпчиликка ўрнатилган бўла олади десак, янглишмаймиш.

Бу оила ҳақида сўз кетса, тумандагилар «Халиги, спортчиларми?» деб сўрашади. Гап шундаки, Отахоновлар оиласининг барча аъзолари спорт билан мунтазам шуғулланиб келади. Оиланинг энг катта фарзанди Икромжон Отахонов узок йиллар тумандаги 23-умумтаълим мактабида ўқувчиларга жисмоний тарбия фанидан сабоқ бериб.

Укаси Юсуфжон эса анчадан бери Андижон олимпия захиралари коллежида бош мураббий сифатида ёшларга эркин кураш силларини ўргатиб келаяпти. Отахоновлар сулоласининг кенжа вакили Дилмуроджон Отахонов оиласининг бу борада эришяётган ютуқлари таҳсинга сазовор. Дилмуроджон турмуш ўртоғи ва фарзандлари билан биргаликда бир неча йилдан буён спортчи оилалар ўртасида ўтказиб келинаётган туман, вилоят, республика миқёсидаги беллашувларда совринли ўринларни эгаллаб келмоқда.

МАҲАЛЛА ФАОЛИ, СПОРТСЕВАР ОНА

рангли телевизор
билан тақдирланди

— Ёшлигимда акаларимга ҳавас қилиб спортга қизикқанман. Уйимизнинг мактаб стадионига яқинлиги, қолаверса, оиламиздаги муҳит, акаларимнинг таъсири сабаб эсимни танбиманки, спорт билан шуғулланаман, — дейди Дилмуроджон. — Шу сабаб ҳам, Бўз туманидаги педагогика коллежида жисмоний маданият йўналиши бўйича тахсил олдим. Турмуш ўртоғим Маъмурахон, фарзандларим ҳам спорт билан шуғулланишади.

Оила бекаси, биринчи даражали спорт устаси Маъмурахон югуриш, шашка бўйича туман, вилоятда ўтказилган аёллар спартакиадаларида фаол қатнашиб келади. Фарзанди Шахзодбек эса отасига ҳавас қилиб, Андижон олимпия захиралари коллежида тахсил олди. Рўзи-муҳаммад Полвонтошдаги ижтимоий-иқтисодиёт ва педагогика касб-хунар коллежида спорт йўналиши бўйича тахсил олмоқда. Кизи Одинахон тумандаги 23-умумтаълим мактабининг 6-синф ўқувчиси.

Дилмуроджон Отахонов оиласи «Мустаҳкам оила — жамият таянчи» шiori остида кечган «Отам, онам ва мен — спортчилар оиласи» қўриқ-танловининг вилоят босқичи ғолиби сифатида вилоят хотин-қизлар кўмитасининг 1-даражали фахрий ёрлиғи ҳамда эсдалик совгалари билан тақдирланди. Республика касба-хунар коллежида федерацияси томонидан худди шу йўналишда ўтказилган яқуний мусобақаларда ҳам қатнашиб совринли ўринни эгаллади.

Яқинда Маъмурахон Отахонова туман ҳокими қўлидан рангли телевизор қабул қилиб олди. Бу совға Маъмурахоннинг маҳалланинг фаоли ва спортсевар аёли сифатида қўлга киритган ютуқларидан яна бири эди.

Орифжон СИДДИКОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Shotokan-karate-do

ЖАҲОН КУБОГИ ҲАМЮРТЛАРИМИЗГА НАСИБ ЭТДИ

Пойтахтимиздаги «Ўзбекистон» спорт мажмуасида бўлиб ўтган шотокан-каратэ-до бўйича Жаҳон кубоги мусобақаси якунига етди.

Ката ва кумитэ йўналишларида болалар, ўсмирлар, хотин-қизлар, катталар ва фахрийлар ўртасида 74та медаллар жамланмаси учун кечган баҳсларда 33та олтин, 36та кумуш ва 44та бронза медал жамғарган Ўзбекистон терма жамоаси умумжамоа ҳисобида 1-ўринни забт этди ҳамда Жаҳон кубогини қўлга киритди.

Бу борада 2-ўрин ва кичик кубок қозғистонликларга, 3-ўрин эса эронлик каратэчиларга насиб этди.

«O'ZBEKISTON» nashriyot-matbaa ijodiy uyi

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi tashkilotlari hamkorlikka taklif etib, nozirlik va matbaa mahsulotlarining barча tur-larini, jumladan:

- badiiy va bolalar adabiyoti;
- ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar;
- ensiklopediyalar;
- rangli va bezakli mahsulotlar (albomlar, plakatlar, bukletlar, adres panjalari va boshqalar);
- qat'iy hisobda turuvchi raqamli blankalar, chек va ruyxatga oluvchi kitoblari;
- uquv anjomlari (umumiy daftarlar, kundaliklar, rasmlar daftarlari va boshqalar);
- import urini bosadigan xalq iste'moli mollari;
- A4 va boshqa formatlardagi ofis-xujalik qog'ozlari, kanceliyria kitoblari va boshqalarni shartnoma asosida, qisqa muddatlarda, yuqori sifat darajasida, kelishilgan narxlarida tayyorlab berishini ma'lum qiladi.

Мурожаат учун манзил: Ўзбекистон Республикаси, 100129,
Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 30.
Телефонлар: 244-34-01, 244-38-93, 244-37-81
Факс: (371) 244-38-10, 244-87-55.
e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz
Web: www.iptd-uzbekistan.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), "Учитель Узбекистана", Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. Г-1018.
Tiraji 33053.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi—236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi—236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi—236-55-58, reklama va marketing bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbatchi muharrir:
Hamza ABDULLAYEV.
Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turo» ko'chasi, 41-uy

Uza yuqum — 02.00
Topshirildi — 02.10